

PRZEMYSŁOWIEC

EDABROWA.

Drzewiecki & Jeziorański

INŻYNIEROWIE

Fabryka przyrządów ogrzewania centraln. i Biuro konstrukcyjno-techniczne

Przedsiębiorstwo koncesyonowane przez Magistrat krol. stoł. miasta Krakowa Ł. 76.770/903 III.

Adres: Warszawa, Aleje Jerolimskie Nr. 85. (dom własny).

Adres telegraficzny: Warszawa Drzewiecki Jeziorański.

Wodociagi i Kanalizacje. ❁ Ogrzewania centralne i Wentylacje. ❁ Urządzenia gazowe.

Firma wykonała w ciągu **jedenastu lat** działalności około 1000 instalacyj.

Fabryka Maszyn i Odlewnia

2

Księcia A. LUBOMIRSKIEGO we Lwowie

6

Lwów-Podzamecze ul. Św. Marcina 11.

Adres dla telegramów: SRENIAWA-LWÓW.— Telefon 559. — Konto pocz. Kasy Oszczęd. 867201.

Wykonywa wszelkie roboty, wchodzące w zakres przemysłu maszynowego:

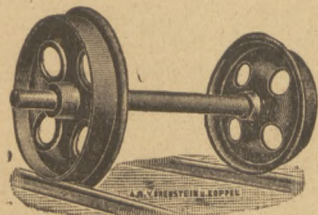
1. Urządzenia, rekonstrukcje i reperacje gorzelni, browarów, młynów, tartaków, cegielni i innych zakładów przemysłowych.
2. Kotły parowe, konstrukcje żelazne, rezerwoary i wszelkie inne roboty kotlarskie.
3. Jako specjalność: transmisje o kołach pasowych, formowanych maszynowo, wykonane przy pomocy maszyn specjalnych.
4. Odlewy żelazne z własnych i nadesłanych modeli od najlżejszych do 5000 kg. wagi. Odlewnia zaopatrzona w najnowsze maszyny do formowania, daje nam możliwość zadowolnić najostrzejsze wymagania odbiorców naszych.

Prosimy o zwrócenie uwagi na markę ochronną na wyrobach naszych.

57

ORENSTEIN i KOPPEL

Fabryki kolei wązkotorowych i lokomotyw

BIURO:

Łwów

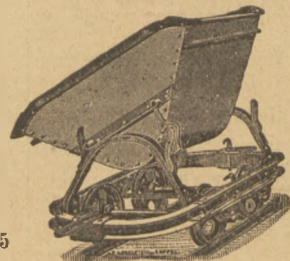
Pasaż Mikolascha

Składy:

ul. Grodecka 127.

Telefon Nr. 594.

URZĄDZAJĄ I DOSTARCZAJĄ

65

Koleje polne, lasowe, oraz dla celów przemysłowych, do ruchu ręcznego, konnego, parowego i elektrycznego. Splaty amortyzacyjne.

Koleje linowe — Koleje elektryczne — Koleje przenośne — Koleje drugorzędne — Koleje dojazdowe — Lokomotywy — Wózki — Bagiey ręczne i parowe.

Wynajmuje kompletnie urządzone koleje. Roboty przedwstępne, trasowanie.

Wodociagi, Ogrzewania centralne itd. urzadzaja CHYLEWSKI, HRUBY i Sp. (patrz ogłoszenia str. 4 i 20.)

Katalogi, kosztorysy, rysunki darmo i oplatnie.

Katalogi, kosztorysy, cenniki darmo i oplatnie

Patenty

na wynalazki

wyjednywa 15

Kazimierz Ossowski

Biuro patentowe

Petersburg, Wozniesieńskijskiy pro-
spekt 3. Berlin Potsdamerstr. 3.

65

Poszukuje się wody o sile
30—40 koni w pobliżu
stacyi kolejowej.

Blizsza wiadomość w A-
dministracyi Przemysłowca.

Wilgoć i grzyb

najsilniejsze wyniszcza w zu-
pełności

GLAZURYNA.

Osuszenie kościołów, pała-
ców i mieszkań wykonuje
się od szeregu lat z najlep-
szym skutkiem i gwarancją.

Płyty słomiane niepalne

jako ochrona ścian od zimna
i ściany działowe.

Zgłoszenia :

Biuro fabryki „GLAZURYNY“

Lwów, Łyczakowska 22.

Przesyłki próbne (grzyb) 6
i (wilgoć) 5.

Przegląd - Techniczny

Tygodnik poświęcony sprawom techniki
i przemysłu.

Adres Redakcyi i Administr.:
Warszawa, Włodzimirska 3.

PRZEDPŁATA:

W Warszawie: rocznie 10 rub.,
półrocz. 5 rub., kwartalnie 2:50
rub.; z przesyłką rocz. 12—, pół-
rocz. 6—, kwart. 3— Numer
pojedynczy 30 kop.

CENA OGŁOSZEN:

Jednorazowo za całą stronę rb.
13, za półstr. 8—, za ćwierć
str. 4—, za jedną ósmą 2:50,
za jedną szesnastą rub 1:50.

Sokolnicki & Wiśniewski

15

Biuro elektrotechniczne

Lwów, Akademicka 18. ☉ Kraków, pl. Maryacki 9.

Adres telegraficzny: Grom, Lwów. — Grom, Kraków.

Pierwszy zakład kraj. dla budowy wszelkich urządzeń elektrycznych

WŁASNE WARSZTATY ELEKTROMECHANICZNE.

Składy artykułów elektrotechnicznych.

Budowa kompletnych stacyi elektrycznych. Wyzyskiwanie sił wodnych do wy-
tworzenia energii elektrycznej i zastosowania jej w przemyśle i gospodarstwach
rolnych. — Większość znaczniejszych urządzeń elektrycznych w Galicyi od roku 1903
wykonała firma Sokolnicki & Wiśniewski.

Projekty, kosztorysy i porady techniczne bezpłatnie.

65

Wodociągi dla miast, miasteczek, zakładów publicznych i domów prywatnych

8

buduje

5

Zygmunt Rodakowski

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWY WODOCIĄGÓW

65

dawniej biuro instalacyjne „Towarzystwa Akc. dla przedsiębiorstw elektrycznych,
wodociągów i kanalizacyi“.

Wykonuje wszelkie poszukiwania za wodą, plany i projekty wodociągowe, ujęcia
źródeł i wiercenia lub kopania studzien, całkowite wodociągi miejskie, zupełne insta-
lacje wodociągowe w gmachach publicznych i prywatnych, klozety, łazienki od naj-
prostszych do najwykwintniejszych, cyrkulacje wody gorącej, odpływy i kanalizacje.

Materiał doborowy. — Wykonanie wzorowe — Ceny umiarkowane.

Wiedeński Bank Związkowy

FILIA WE LWOWIE

L W Ó W

we własnym gmachu
przy ulicy

Jagiellońskiej l. 3.

Tel. nr. 57 Dyrekcyja
Tel. nr 358 Kantor
wymiany

Zakład centralny:
W I E D E Ń.

FILIE: Aussig n/Ł.
Berno, Budapeszt, Czer-
nowce, Cieplice, Frie-
dek-Mistek, Grac, Kon-
stantynopol, Proscie-
jów, W Praga, Neu-
stadt i St. Pölten. 12
kant. wym. i kas de-
pozyt. we Wiedniu.

Załatwia wszelkie interesa bankowe. oraz transakcje w zakresie kantorów
wymiany wchodzące a mianowicie:

Przyjmuje wkładki w rachunku czekowym i w rachunku bieżącym.
Przyjmuje wkładki na 3-6 proc. książeczki wkładkowe. Oprocentowanie
rozpoczyna się z dniem następnym po złożeniu wkładki, a kończy
się z dniem poprzedzającym podjęcie wkładki. Podatek rentowy
opłaca bank z własnych funduszy.

Eskontuje weksle, otwiera kredyty i udziela zaliczki na podkład papierów
wartościowych.

Przeprowadza wszelkie obroty giełdowe na targach krajowych i zagran.
Kupuje i sprzedaje papiery wartościowe, waluty i przekazy na za-
graniczne miejsca.

Wydaje listy kredytowe na wszystkie kraje.
Wymienia kupony i wylosowane papiery wartościowe.

Inkasuje weksle we wszystkich miejscach krajowych i zagranicznych.
Przechowuje papiery wartościowe i zarządza nimi.

Ubezpiecza papiery wartościowe przed stratami z wylosowania.
Rewiduje bezpłatnie numery losów i innych papierów wartościowych,
podlegających losowaniu.

Najkorzystniejsze warunki. Pilne czuwanie nad interesami klienteli.
Ułatwienia wszelkiego rodzaju, umożliwione doświadczeniem i rozgąęzio-
nymi stosunkami w całym świecie kupieckim.

Zakład zastawniczy udziela zaliczek na kosztown i papiery wartość

Co i gdzie wyrabia się w kraju?

Umieszczenie w każdym numerze rok cały za jeden wiersz 5 kor., półr. 3 kor.

Aparaty piwne: (fabryka) J. Friedman, Stryj.

Asfalt: papa dachowa, płyty izolacyjne asfaltowe, Skrzypiec i Sp., Tarnów 2. Emil Kuźnicki, Oświęcim, Papa dachowa (płyty izolacyjne asfaltowe).

Giovanni Zuliani i Syn, Lwów. Spółka kraj. budowniczych, Lwów. Sosnowski & Zacharyewicz, Lwów. Krajowa fabryka papy dachowej i produktów terowych, Sina Kurtz, Chrzanów. H. et A. Lorie, Kraków.

Artykuły techniczne: Stanisław Grünberg i Ska, Kraków Rynek 21. (Skład artykułów technicznych, elektrotechnicznych oraz krajowych wyrobów metalowych.)

Budowlane roboty: Z. Gościński, Lwów, Kopernika 17. (wyroby metalowe kapielowe).

Bron: W. Szadkowski i S. Kopeczyński, Lwów, pl. Bernardyński 1. 3.

Browary: Pierwszy browar w kraju systemu gotowania parą Zygmunta Marsa i Braci w Limanowej.

Bielizna męska, damska, dla chłopców, dziewcząt i niemowląt — Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Carbolineum: Emil Kuźnicki, Oświęcim, (Krystal najlepsza pasowłoka dla dachów pawych). H. et A. Lorie, Kraków.

Cement portlandzki: B. Liban i Sp., Podgórze-Bonarka.

Goleszowska fabryka portland cementu (Roman cement i wapno skaliste)

Cement drzewny: (Holzzement) Emil Kuźnicki, Oświęcim.

H. et A. Lorie, Kraków.

Cementowe wyroby: Giovanni Zuliani i Syn, Lwów.

H. et A. Lorie, Kraków.

Chirurgiczne opatrunki: Fabr. „Tien“, Lwów.

Cukry: Cukiernia Ferdynanda Theuera, Lwów, plac Halicki 12

Cukierki, bonbony, czekolada, kakao, pierniki, biszkopty i ciasta wszelkiego rodzaju wyrabia Parowa fabryka cukrów i pierników Brandstädter i Ska we Lwowie.

Cykorya: I. Bar. Romaszkan, Horodenka.

Dachówki i dreny: Bracia Kanarek, Skowierzyn Zbydniów (fabryka dachówek).

Drut drzewny: Na zapalki i pudełka. Fabryka w Lubyczy Królewskiej M. Parnasa.

Elektrotechnika: Tranda Witold, Przemysł. Domiczek Karol, Lwów, Sykstuska 23. Skład rowerów). E. Hausmann Lwów, Pasaż Hausmana. Telefon 303.

Farbiarnie: Pierwsza kraj. farbiarnia i pralnia chemiczna Langier i Ska, Lwów.

Fajanse: Fabryka w Lubyczy Królewskiej M. Parnasa (naczynia fajansowe i cegły ogniotrwałe).

Gorzelniane urządzenia: Bracia Bartik, Tarnów.

Gwoździe Sułkowskie do szyn: E. Giełdziński, fabryka kolejek wążkotorowych. Lwów, Jagiellońska 3. Patrz inserat str. 2.

Harmonium: Pierwszy jedyny wyrób harmonium nożnego amerykańskiego

(sawkowego), Rudolf Haase, Lwów, Pijarów 7.

Instalacje: (wodociągi, kanalizacja, centralne ogrzewanie i wentylacja, dalej łaźnie mechaniczne, pralnie i suszarnie) Inż. Leonard Nitsch i Sp., Kraków.

Instalacyjny zakład dla centralnych ogrzewań, wodociągów i gazu, Julian Tokar, Kraków (Radziwiłłowska).

Chylewski, Hruby i Ska, dawniej Wł. Niemeksza, Lwów, Kopernika 15 a. Bracia Bartik, Tarnów.

A. Lów i Ska Lwów, Kollątaja (patrz anons).

Introligatorskie wyroby artystyczne: S. Astandt, Lwów, ul. Słoneczna 7.

Kamień sztuczny: Fabryka kamienia sztucznego. Lwów.

Kamieniarskie wyroby: Trembowla gmina miasta.

Kamieniołomy: Trembowla gm. miasta.

Konserwy z jarzyn i owoców. Fabryka parowa w Lubyczy Królewskiej M. Parnasa. Ogród handlowy.

Konserwy mięsne: Aleksander Sliżyński, Lisko.

Konfitury: (sorbety, woda kolońska) M. Gozdawa-Czekońska, Czortków.

Konstrukcje żelazne: E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Koronki i hafty: Krzyżanowska Aniela, Oświęcim.

Koldry Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Kotły parowe: E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Korki i smołki: Z. Blaustein, Lwów, Kazimierzowska 17.

Lampy: Chylewski, Hruby i Ska, Lwów, patent. naftowe światło żarowe.

Likiery i rozolisy: Fabryka likierów i rumu (rafinerya spirytusu) K. Hr. Drohojowskiego w Bolanowicach.

Dawid i Józef Waloscy w Stryju (rafinerya spirytusu i fabryka rumu).

Liny i powrozy: Towarzystwo powroźnicze w Radymnie:

a) dla przemysłu fabrycznego pasy do maszyn, wszelkie sznury, liny druciane, liny konopne dla gorzelni

b) dla gospodarstwa domowego: sznury dla wieszania bielizny i rebsznury do stołów.

c) dla gospodarstwa rolnego: postronki, lejce, szleje, kantary i tp.

d) dla myślistwa i rybolowstwa: sieci do polowania, włoki, wycierze.

Marynaty: F. Jachzel, Biała (wyrób sardynek, moskale).

Mazyny: Chylewski Hruby i Ska, Lwów, Kotły parowe. Browary, Młyny Tarkaki, Motory ropne, gazowe.

E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

MOTORY WYBUCHOWE, budowa młynów i urządzeń przemysłowych Leon Heller, Lwów, Grodecka 35.

Maszyny i narzędzia rolnicze: Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne. Bracia Bartik, Tarnów.

Marek Feuerstein, Lwów, ul. Grodecka 1. 51.

Młyny: Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne.

Bracia Bartik, Tarnów.

Leopold Herman, biuro techniczne, Lwów, ul. Grodecka 14 a. (młyny motorowe, motory i lokomobile).

Mebelowe roboty: Eisenbart Teodor, Lwów (zakop.).

Towarzystwo stolarzy w Kalwaryi

Zebrzydowskiej (skład komis. w Krakowie).

Miechy: Marek Feuerstein, Lwów, Grodecka 51. (pierwsza fabryka galicyjska).

Miody: Miód patoka, miód pitny, wosk, narzędzia i przybory pszczelarskie Spółka pszczelarska w Brzeżanach

Metalowe wyroby: E. Wajdowski i Synowie, Lwów, Bema 17.

Naczynia emaliowane: Pierwsza gal. fabryka E. H. Friedmanna i Ski, Kraków-Dębniaki.

Odlewnie i konstrukcje żelazne: E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Jan Wehrstein Stryj, fabryka kujnej leizny (Tempergus),

Bracia Bartik, Tarnów.

W. Podhorodecki i Ska, ul. Polna 51. (wszelkie odlewy ze stali, żelaza i metalu, leizna kowalna — Tempergus).

Fabryka armatur, pomp inż. Karola Rudolphięgo i Ski w Trzebinie.

Fabryka Ks. A. Lubomirskiego, Lwów, Marcina 1. 11.

Bochenkiewicz Rafał, Gorlice wyrabia wszelkie odlewy maszynowe i budowlane.

Odlewy metalowe: E. Wajdowski i Synowie, Lwów, Bema 17.

Ogrodzenia siatkowe altany, werandy, i poręcze drogowe z rur stalowych jako nowość, praktyczne tanie i trwałe Józef Rossmannith Nowy Sącz.

Ołowiane wyroby, plomby, płyty etc. Stanisław i Stefan Drzewiccy w Przemysłu ul. Węgierska 60.

Ołówki: Majewski, Warszawa.

Organy kościelne i harmonium: Wyrób organów kościelnych i harmonium, Rudolf Haase, Lwów, Pijarów 7.

Osuszanie murów: F. Mossoczy, Lwów Łyczakowska 22.

Grabowski, budown. Kraków, Gołębia 14. (sposobem patent. bez plam, kanalizacje budynków, izolacje murów)

Pasy maszynowe: (fabryka) Seweryn. Patzan, Żywiec.

Płace kafflowe: P. Swistek, Przemysł, Lipowa — Julia Duda, Jarosław. (Fabryka).

Pieczenie: A. Garfunkel, Lwów, ul. Karola Ludwika 2

Pilniki: Jan Sądół, Kraków, plac Matejki 4. Bracia Bartik, Tarnów

Powozy: Siwiński Wład., Stanisławów.

Pończoszkarskie wyroby: Bobrowska w Jaremku.

Płótna Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Pościel Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Pra y olejne, pompy wodne (fabryka) J. Friedmann. Stryj.

Pompy: (studnie) E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Inż. Leonard Nitsch i Ska, Kraków.

Przyrządy gimnastyczne: Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne.

Rękawiczki i bandaze: L. Kozub, Drohobycz, Rynek 30.

Rzeźbiarskie wyroby z drewna: Tadeusz Sokulski Lwów, Łyczakowska 54, (ołtarze, ambony itp. roboty snycerskie, pozłotnicze, ozdobne, odnawianie).

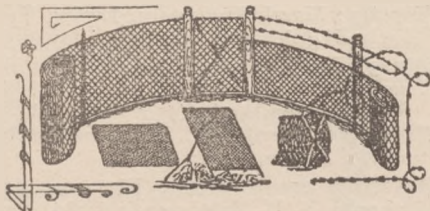
Siatki żelazne ogrodzenia siatkowe altany, werandy i poręcze drogowe z rur stalowych, jako nowość praktyczne tanie i trwałe Józef Rossmannith Nowy Sącz.

Sikawki: Bracia Bartik, Tarnów.

Slusarskie wyroby: Spadkobiercy J. Górniaka w Przemyślu.

Siatki żelazne, meble i konstrukcje schodów żelaznych, wykonuje fabryka Józefa Goreckiego, Kraków.

Słomi na maty i materace: Fabryka „Hygiea“ J. Wojciechowski p. Kołomyją

Story do okien płócienne, pateczkowe i deszczułkowe Władysław Adamski, Lwów, Sobieskiego 4.

Studnie: Bracia Bartik, Tarnów.

Inż. Leonard Nitsch i Ska Kraków. Chylewski Hrubi i Ska, Lwów, Wiercenia studzien, ustawiania pomp.

Światło: Chylewski Hrubi i Ska, Lwów, Patent. naftowe światło żarowe, gaz powietrzny, motory ropne do oświetlenia elektrycznego.

Tablice emalowane z napisem wszelkiego rodzaju wykonuje Pierwsza galicyjska fabryka E. H. Friedmanna i Ski, Kraków-Dębniaki.

Tapety: W. Adamski, Lwów.

Tartaki: Chylewski, Hrubi i Ska, Lwów.

Tkackie wyroby: Jan Kopeciński, Kęty, (sukna i koce).

Michał Mięśowicz Korczynna obok Krosna. Tkalnica płócien i skład wysyłkowy (wyroby z najlepszego przedziwa).

Marcin Brzęk, Błażowa, wyrób lnianych i bawełnianych tkanin.

Bobrowska, wyrabia z sukna krajowego serdaki, guńki w Jaremczu.

Tow. tkackie w Glinianach.

Transmisje: W. Podnorodecki i Ska, Lwów, Polna 51. (wały transmisyjne, łożyska, sprzęgacze, koła pasowe i zębate i t. p.)

Tutki: K. Primus, Lwów.

Urządzenia mechaniczne cegielni i fabryka dachówek Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne.

Wasiliny: Jan Michnik, Bochnia (oleje maszynowe).

Wody mineralne: Rząca i Chmurski, Kraków.

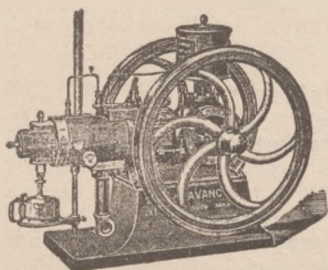
Wyroby brązownicze i sprzęty kościelne S. Wileczyński, Lwów, Trybunańska 6.

Witraże i mozaiki szklane W. Ekielski i A. Tuch, Kraków, Wolska 31.

Zabawki klockowe (fabryka) Z. Janikowski, Kraków, Garbarska 5.

Zegary wieżowe najno wszęj konstrukcyi i w różny wielkościach M. Mięśowicza w Krośnie.

OGŁOSZENIA

Najtańsza siła motory-
czna 50% oszczędności
oryginalne szwedzkie 15

Motory i lokomobile

„AVANCE“

pędzone benzyną, naftą,
spirytusem lub surową
ropą

dostarczają 65

Chylewski, Hrubi i Sp.

Biuro techniczne i zakład instalacyjny

Adr. tel.: Chylewski, Lwów.

Lwów, ul. Kopernika 1. 15a.

Rządowo uprawniona

Fabryka wód mineralnych

sztucznych i specjalnie leczniczych

37 pod firmą 14

K. Rząca i Chmurski

w Krakowie, ul. św. Gertrudy 4.

wyrabia pod kontrolą Komisji przemysłowej Tow. lek.
Kraak. polecone przez toż Towarz.

— **Wody mineralne** —

odpowiadające składem chemicznym wodom: Bilińskiej,
Gieshüblerskiej, Selterskiej, Vichy, Marienbadzkiej, Hamburg,
Kissingen tudzież

specjalnie lecznicze

jak: litową, bromową, jodową, żelazistą, kwaśną, oraz
wody lecznicze normalne z przepisu prof. Jaworskiego.

Sprzedaż częstkowa w aptekach i drogueryach.

— Cenniki na żądanie franco. —

Główny skład 65

we Lwowie w aptecę J. Wiewiórskiego

ul. Halicka 5.

Pismo = = = =
dla młodzieży

Wieczory Rodzinne

Tyg. ilustr. dla młodzieży

pod kier. literac. Ig. Balińskiego
i p. Bukowieckiej.

Dwa pisma łącznie: 1. dla starszej
młodzieży, 2. dla dzieci do lat 12.
Osobny dodatek książkowy co
miesiąc.

Treść: Obrazy z piśmiennictwa i
historii polskiej. Artykuły z nauk
przyrodniczych, powieści, podróże.
Dział dla pańienek. Ze szkół uczelni,
Konkursa. Rebusy. Zadania itd.
W r. 1906 drukują: „Czternasto-
letni wojownik z r. 1806“. „Wśród
Łotyszów“, J. Verne'a. „Historia
ludu wiejskiego“. — „Kurs eko-
nomii politycznej“.

W Warszawie kwart. rb. 1., po-
cztą rb. 1'25. W Austrii rocznie
koron 13. W Niemczech marek 12.

Warszawa, Mazowiecka 10.

PERWSZY ZAKŁAD
FOTO-HEMIGRAFICZNY
E. TRZEMESKIEGO
WE LWOWIE
ul. Trzeciego Maja 7.
WYKONUJE:
FOTODRUKI, KLISZE
CYKLOGRAFICZNE
I MIEDZIOTYPY
(Autotypy)
do celów ilustrowania
DZIEŁ NAUKOWYCH
I POWIEŚCIOWYCH
JAKOŻE DO CENNIKÓW
FABRYCZNYCH-PRZEMYSŁOWYCH
I HANDLOWYCH.

ZALOŻONY 1868

Amoniak chemicznie czysty

(Liquor ammon. caust. purris.)

o ciężarzą gatunkowym 0'96 0'96 (Ph. VII.) i 0'910
(24° B.) — wyrabia 35

Gazownia Miejska we Lwowie.

Cennik na żądanie. 65

PRZEMYSŁOWIEC

TYGODNIK POPULARNY DLA SPRAW TECHNIKI I PRZEMYSŁU

Wychodzi w każdą sobotę rano.

Przenumerata wynosi: W AUSTRYI: miesięcznie K 1'20, kwartalnie K 3'50, rocznie K 14'—. W NIEMCZECH: kwartalnie M 3'50, rocznie M 14'—. W KRÓLESTWIE POI SKIEM: kwartalnie koron 4'—, rocznie koron 16'—.

NUMER POJEDYNCZY 40 hal.

Redakcja i Administracja: Lwów, ulica Akademicka 1. 26.
Telefon Nr. 806.

ZASTĘPSTWO NA KRÓLESTWO: Księgarnia E. Wende i Sp.
Warszawa (Krakowskie Przedmieście 9).

Ogłoszenia: od miejsca wiersza jednej szpalty drobnym drukiem (petit) 40 hal. Przy zamówieniach kwartalnych lub rocznych znaczny opust. — Pomieszczenie FIRMY w rubryce „Co i gdzie wyrabia się w kraju?” za jeden wiersz na rok cały (52 razy) K 5'—, na pół roku K 3'—.

Przenumeratę przyjmują wszędzie biura dzienników i księgarnie oraz Administracja „PRZEMYSŁOWCA”, Lwów, przy ulicy Akademickiej 1. 26.

PRZEDRUK JEDYNIJE ZA PODANIEM ŹRÓDŁA.

Redaktor naczelny: inżynier cywilny **Edmund Libański.**

TREŚĆ:

1. **W jaki sposób popierać przemysł krajowy?**
2. **Sprawy przemysłowe.** O użytkowaniu torfu.
3. **Sprawy techniczne.** O zastosowaniu żelaza w budynkach nowoczesnych (*Inż. Karol Jenike*).
4. **Wynalazki i konkursy.** Maszyny do stenografowania.
5. **Pouczenia i przepisy.** Jak pali się oszczędnie.
6. **Głosy z kraju.** Więcej poważania dla pracy.
7. **Esperanto.**
8. **Kronika techniczno-przemysłowa.** — Automaty elektryczne w dorożkach. — Komin z betonu i żelaza. — Nowe pokłady rudy cynkowej w Królestwie Polskiem. — O upośledzenie Galicji. — Nowy przemysł galicyjski. — Panczerze kulochronne.
9. **Nadesłane.**
10. **Bibliografia.**
11. **Pytania i odpowiedzi.**
12. **Wakujące i poszukiwane posady.**
13. **Korespondencja Redakcyi.**
14. **Ogłoszenia.**
15. **Fejleton.** Ze świata postępu techniki i przemysłu (*Edmund Libański*).
16. **Z różnych dziedzin.** Miasto przyszłości. (*W. Szukiewicz*).

W jaki sposób popierać przemysł krajowy?

Niejednokrotnie zaznaczaliśmy, że postęp w naszych stosunkach przemysłowych byłby rażniejszy, gdybyśmy nie kończyli na prostych słowach zachęty, lecz badali, gdzie można przemysł podnieść, oraz gdzie i dla jakiej produkcji najkorzystniejsze są warunki.

Jeśli zadamy pytanie: w jaki sposób starać się powinniśmy o wzrost dobrobytu ekonomicznego? — zazwyczaj usłyszymy w odpowiedzi cały szereg hasel w tym guscie: „Kupujmy u swoich! Popierajmy przemysł ojczysty! Wstępujemy do towarzystw przemysłowych!”

Tyle tylko i nic więcej.

Powtarzanie, w mniej lub więcej udatnej formie, tych utartych frazesów, bez skontrolowania nawet, czy mają one jakąś treść aktualną, uchodzi już dość często w naszym społeczeństwie za... popieranie ekonomicznego rozwoju naszego.

Panuje ogromna nieświadomość dróg i celów, panuje ogromne ludzenie się na punkcie skuteczności hasel, mających niby to uosabiać nasze dążenia do samopomocy na polu ekonomicznym. W rzeczy zaś samej hasła te zbyt są powierzone i beztreściwe, aby miały

jakiśkolwiek wpływ dobroczynny wywierać na dobrobyt ekonomiczny. Co znaczą bowiem takie górnolotne słowa: jak: „Popierajmy przemysł ojczysty!” Niektórzy sobie to tłumaczą w ten sposób, że właściwie mówiąc, należałoby chodzić w sabotach, wyprodukowanych w kraju, zamiast w pantoflach, które pochodzą skąd inąd, są jednak wygodniejsze. Wątpimy jednak, czy takie „popieranie przemysłu krajowego” przyczyni się cokolwiek do podniesienia tego przemysłu, bo — pantofle nosi się nie dla patriotyzmu, lecz dla wygody; znaczyłoby to zaś zupełnie zwichnąć cel rzeczy, wprowadzając motywy patriotyczne na pole, z którym one nic nie mogą mieć wspólnego.

Inni zaś pojmują owo: „Popieranie przemysłu ojczystego” w ten sposób, że przy każdej sposobności, w porę lub nie w porę, puszczają jak najdalej w kurs to hasło, sądząc, że tem się właśnie wzniesie przemysł krajowy, jeśli wszyscy będą powtarzali w kółko: „Popierajmy przemysł krajowy!”

Z tak często używanem i słyszananem hasłem: „kupujmy u swoich” — też niedaleko zajdziemy, nasz handel bowiem nie jest tak wszechstronny, aby taką zasadę

URZĄDZA i PROJEKTUJE według nowoczesnych wymagań budowy nowych jakoteż rekonstrukcje starych młynów wszelkich systemów z popędem maszyn parowych, motorów i turbin wodnych.

PRZYJMUJE dostawy kompl. urządzeń z pierwszorzędnymi krajowymi i zagranicznymi fabryk, dla gorzelni, browarów, tartaków, fabryk krochmalu, syropu kartoflanego, drożdży, cegielni parowych, elektrycznego oświetlenia i przeniesienia siły, wodociągów i ogrzewań centralnych. SKŁAD motorów i lokomobli do poruszania za pomocą gazu, benzyny, spirytusu, ropy naftowej, nafty i pary oraz aparaty do wytwarzania gazu z antracytu i koksu. Kasy ogniotrwałe.

Zaprzysiężony
rzeczoznawca
c. k. Sądu
krajowego
we Lwowie.

Pierwszy krajowy zakład budowy młynów

Leopold Hermann

BIURO TECHNICZNE.

Lwów, ul. Grodecka 14 a.

można było konsekwentnie przeprowadzić.

Kupiec nasz — a powinniśmy o tem pamiętać dobrze — musi o jedno się starać: aby dobry towar jak najtaniej sprzedawać, a więc jak najtaniej zakupywać. Wtedy, gdy towar równie dobry i równie tanio można dostać u swego, jak u obcego, wtedy, ale tylko wtedy, miarodajnym może być dla niego hasło: „kupujemy u swoich!“ W razie przeciwnym zaś zgubi niechybnie swój interes i społeczeństwu przyniesie szkodę.

Nieco więcej ducha i treści tkwi w gorących zachętach do wstępowania do towarzystw przemysłowych. Lecz i to nie wystarczy za czyn, lecz i to nie podniesie poziomu ekonomicznego naszego społeczeństwa, bo nasze towarzystwa przemysłowe są to zazwyczaj dopiero zawiązki o niejasnym charakterze, zawiązki, z łona których wprawdzie rozwinać się może niejako motor, pchający naprzód nasz ruch ekonomiczny, lecz równie dobrze ugrzęznąć one mogą w pustej, jałowej bezczynności i karmieniu się frazesami.

W jaki więc sposób mamy pra-

cować nad naszym rozwojem ekonomicznym?

Zanim na to pytanie postaramy się dać odpowiedź, uwzględnić musimy dwa nader ważne punkty, nasuujące się każdemu obserwatorowi naszych stosunków.

Po pierwsze, zwrócić należy uwagę, że powodzenie jakiegokolwiek gałęzi w produkcji ekonomicznej zależne jest od lokalnych warunków, względnie zaś naturalnych bogactw, stanowiących zapas surowego materiału, którego odrobieniem zajmuje się dany dział produkcji.

Tak więc np. obfitość materiału drzewnego była decydującym momentem w rozwoju przemysłu drzewnego okolicy. Gdzieindziej znów dobry gatunek słomy umożliwia fabrykację wyrobów słomkowych, a więc: kapeluszy, słomianek i t. d. W innych miejscowościach obfitość wikliny daje okolicznej ludności możliwość zajęcia się koszykarstwem. Spotykamy miejscowości, jak stworzone na to, aby z powodu silnego prądu wody, łatwiej do zużytkowania jako motor, stać się ogniskami ruchu fabrycznego.

Te kilka przykładów wystarczy,

aby wykazać, że lokalne warunki najczęściej są fundamentem, na jakim opiera się przyszłość przemysłowego rozwoju danej miejscowości. W okolicy ubogiej w wodę nie stanie żadna farbiarnia, ani cegielnia — fabrykacja zaś świec woskowych łatwą jest w okolicach, gdzie kwitnie pszczelnictwo. Widzimy więc, że tak uzupełniają się niejako pewne gałęzie przemysłu, a połowę powodzenia zapewnił już sobie ten, kto w porę rozpozna tego rodzaju warunki i do nich się zastosuje.

W związku z poprzedzającymi wywodami sama przez się nasuwa się myśl, że interesy ekonomiczne w różnych miejscowościach dla rozmaitych gałęzi przemysłu przedstawiają niejednakowo podatne pole. To też i możliwość skutecznej pracy nad rozwojem ekonomicznym ograniczoną jest dla każdego tym ścisłym zakresem, którego realne potrzeby są mu z doświadczenia znane. Zadaniem więc zarówno pojedynczych obywateli, jak i poszczególnych towarzystw byłoby szczerze zajęcie się z badanie podatności warunków — a więc

Edmund Libański.

Ze świata postępu techniki i przemysłu.

(Dokończenie).

Samochody parowe dla transportu ciężarów firmy „Serpellet“ we Francji i „Torngeroft“ w Anglii, rozpowszechnione na starym i nowym lądzie, odpowiadają prawie wszelkim wymaganiom i sądzę, że warto się zastanowić nad tem i u nas.

Kto widział olbrzymie, sunące z łoskotem, tłuczące i niszczące bruk wozy ładowne, zaprzężone w ciężkie konie meklemburskie, kto przypatrzy się, jak po kilku miesiącach wyglądają nowe pokłady ulic, kto obserwuje bryczki, fiakry i t. p. wehikuły miejskie, kto zresztą ma wrażliwy słuch i powonienie, ten z pewnością pomyśli nieraz, czy to naprawdę tak pozostać musi i czy nie możnaby urządzić trochę postępowiej i znośniej dzisiejszy ruch i życie miejskie.

A proszę sobie teraz uprzytomnić, że samochody dla dalszych okolic, mogłyby poprostu zastąpić niższorzędne koleje lokalne, gdyby... istnia-

ła u nas sieć porządną, dobrze zbudowaną i utrzymywaną dróg. We Francji i w Niemczech próby w tym kierunku czynione, wydały nader pomyślne rezultaty. Nie dość na tem, nawet na kolejach lokalnych o słabszej frekwencji, poczęto już stosować samochody elektryczne i benzynowe we Włoszech i w Niemczech, a zarząd austriackich kolei państwowych ma podobne próby przeprowadzić na kilku liniach czeskich.

Wydział krajowy Czech wziął obecnie sprawę zastosowania tanich samochodów dla ruchu na kolejach lokalnych pod rozwagę. Są to kwestye sięgające dalej, niż na pozór się zdawać może — są to kwestye rentowności kolei i finansów kraju.

A czyż dla opędzenia ruchu na wielu szlakach np. Galicyi, konieczne trzeba łożyć bająnskie sumy, konieczne są szeregi wozów sunących i bez pasażerów i bez towarów nieraz w zaprzęgu kosztownej lokomotywy?

Może „miarodajne sfery“ tem się kiedyś zajmą, na razie czekajmy — cierpliwość jest nie tylko cnotą ale

powszechnie przez „miarodajne sfery“ z zadowoleniem uznana zaletą wszystkich pokoleń wyrosłych w austriackim *régime* pod niebem Galicyi i Lodomerji.

A wiecie państwo, gdzie należy szukać nieomyślnej oznaki użyteczności wynalazku, jeśli już cywilna ludność nie godzi się jednomyślnie, a optymiści i pesymiści przesadzają swe sądy?

Oto nie w świecie pracy i pokoju, ale na zbrojnym polu militaryzmu.

Wojskowość protegowała już w r. 1769 niemowlęcy pomysł Cugnota a w nowszych czasach wojskowość skutecznie zaopiekowała się samochodami, jeszcze przed zastosowaniem samochodów w codziennem życiu i ruchu dla przemysłu i handlu.

Nic tak nie odróżnia dzisiejszego prowadzenia wojen cywilizowanych narodów od sposobu dawnych czasów, jak właśnie szybki ruch masowy wojsk.

Przyprowadzić olbrzymie armie jak najszybciej i jak najpewniej przed nieprzyjaciela, rozstrzygać walki w jak najkrótszym czasie, oto zadania

„Merkur“
Łwów, ulica Ril:ńskiego 1. 2.

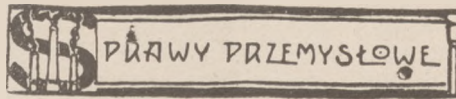
Palarnia kawy specjalnych gatunków za pomocą
gorącego powietrza.

Przesyłki pocztowe od 5 kg. uskutecznią się odwrotnie i franco.

potrzeb — w danych okręgach. Debatowanie nad „koniecznością podniesienia rękodzieł u nas“ z pewnością nie da takich podatnych wyników, jak treściwy, a jasny pogląd na rzecz, dla czego w danej okolicy mogłaby liczyć na powodzenie np. fabryka mydła.

Pod tym jednak względem tj. co się tyczy rozpoznania potrzeb danej miejscowości i warunków, któreby umożliwiły prowadzenie i zapewniły powodzenie przedsiębiorstw przemysłowych — panuje ogromna ignorancja. Tymczasem właśnie zdjęcie zasłony z tych warunków, zbadanie tej podatności w różnych okolicach, może być nazwane pracą nad rozwojem ekonomicznym naszego społeczeństwa. Wszystko inne, co tem nie jest, co nie stoi twardo na gruncie rzeczywistości warunków naszego bytu, jest białym frazesem i błagą. Dlatego jednak częściej słyszeć można tę błagę, niż jedną trafną uwagę praktyczną, bo łatwiej dwie godziny prawić na temat „popierania swoich w dziedzinie przemysłu i handlu“, niż wykazać, że warunki lokalne, obfitość surowe-

go materiału, dobra komunikacja wodna i lądowa, a wreszcie łatwy rynek zbytu umożliwiają tu a tu powodzenie pewnego przedsiębiorstwa.

O użytkowaniu torfu.

Kraj nasz obfituje w torfowiska; nie mamy wprawdzie torfowisk wyżynnych, tej najdoskonalszej formacji torfowej, lecz i te, które posiadamy, torfowiska nizinne, kotlinowe, imponują w wi lu miejscowościach nie tylko ilością, lecz i dobrocią materiału.

Torfy nasze powstały prawie wyłącznie ze zbutwienia roślin wodnych, mchów i olszyny, wyjątkowo napotyamy torfowiska leśne, do których materiału dostarczyły drzewa większe oraz wrzosi. Torfy leśne wyróżniają się znaczną wartością cieplikową, dochodzącą do 4000 jednostek ciepła. Eksploatacja torfowisk odbywa się u nas na bardzo małą skalę. Składa się na to dużo przyczyn:

1) Przemysł fabryczny skupia się

w bliskości pokładów węgla kamiennego, z którym, jako paliwem skoncentrowanem, torf konkuruje nie może w razie normalnych cen węgla. Wprawdzie możemy z torfu uczynić paliwo prawie tak skoncentrowane (5000 6000 kaloryj) jak węgiel kamienny, poddając go zwęgleniu i wydalając z niego balast szkodliwy w postaci wody hygroskopijnej i chemicznej (razem 50–60%). Istotnie, w kilku miejscach urządzono na większą skalę instalację do zwęglenia torfu (np. w Redkino pod Twerem) okazało się jednakże, że otrzymywany węgiel kalkuluje się za drogo i o przewozie jego na dalszą odległość myśleć nie można. Być może, że gdy kosztowne obecnie urządzenie do zwęglenia zostaną uproszczone i koszty eksploatacji obniżą się, węgiel torfowy stanie się artykułem handlu na równi z węglem kamiennym. Dotyczy to przedewszystkiem części kraju, nieposiadającej węgla kamiennego, a uposażonej natomiast w znaczne pokłady torfów w dobrym gatunku. Bez wątpienia, w miarę rozwoju przemysłu w tych stronach, zostaną uruchomione powyższe zapasy.

nowoczesnej strategii i współczesnej techniki wojennej.

Stosownie do tego wzrastać musi tabor wojenny dla prowiantu, amunicji dla służby sanitarnej, dalej celem dostarczenia materiału wojennego artylerji, pionierom, pocztom i telegrafom polnym. (W wojnie chińskiej i w zacieklej walce Boerów z Anglikami funkcjonowały telegrafy bez drutu).

Kapitan sztabu Beuer wykazał w niedawno wydanej broszurze, że skuteczne, szybkie manewry wojenne nie będą możliwe bez samochodów. Tabor wozów zaprzężonych w konie wzrasta w teraźniejszych walkach wprost monstrualnie i kępuje najmisterniej obmyślane plany wodzów.

To też armie, jak angielska, francuska, niemiecka posługują się samochodami na coraz większą skalę; dla naczelnej komendy, dla przewozu armat, dla intendatury, poczty i t. d. a dla przyjemnych niespodzianek, jak n. p. nagłych napadów, podejścia wroga, zorganizowane są całe kompanie motocyklistów.

Podczas ostatnich manewrów we

Francji, sztab generalny używał „elektrycznych automobilów“, mieszczących po 4 osoby a pędzących z szybkością 60 km. na godzinę (prawie jak pociąg pospieszny).

W wojnie transwaalskiej angielska artylerja przekracza z samochodami armatami w bród potoki i rzeki — a groźne „opancerzone samochody“ z działami Maxima pełzały ku osadom Boerów, jak piekielne potwory.

Śladem ich idą pożogi, rozpacz i śmierć.

Czy przypominacie sobie państwo, obrazy pełne tajemniczej grozy, które kreśli Wells w fantastycznej swej powieści „Wojna światów“?

Straszliwe olbrzymie żelazne potwory kierowane przez Marsyjczyków, opanowują ziemię. Daremne są wysiłki całej techniki wojennej, daremny heroizm rozpaczliwej, broniącej się ludzkości.

Tajemnicze pociski przemieniają całe kraje w ruiny i dymiące zgłiszczają, zaścielają pola i drogi zwłokami uciekających na oślep mieszkańców. „Technika wojenna“ Mar-

syjczyków tryumfuje i kto wie, czy dla wytopionych lub wygasających plemion Indian, Negrów, Australczyków i t. p. broń palna „białych twarzą“, technika współczesnej wojny nie przedstawia się podobnie, jak tej ludzkości w fantastycznej powieści, maszyny Marsyjczyków, niosące nieuniknioną zagładę...

Pomysłowy zadziwiający wynalazek „automobil“, ułatwiający i udogadniający życie, potęgający wydajność pracy pokojowej; przekształca się dla molocho wojny w stalowe potworne cielsko, czycha w nim tyśiąć śmierci, zagłada pracy ludzkiej, mord i pożoga.

Temu jednak nie winna technika, nie winni wynalazcy, nie winna znojna praca dla kultury całych pokoleń; dopóki bowiem nienawiść i chciwość zaboru nie ustąpi miejsca miłości i sprawiedliwości, dopóki ludy dadzą się prowadzić na rzezie masowe, dopóty coraz doskonalsze, pewniejsze i bezpieczniejsze sposoby „uśmiercania“ maszyny genialne, pancerze, kule i t. d. pojawiać się będą dalej dla „dobrej ludzkości“.

„Merkur“

Łódź, ulica Rilińskiego 1. 2.

Poleca swój skład rumu, koniaku francuskiego, oraz likiery krajowe i zagraniczne.

Przesyłki pocztowe od 5 kg. skutecznie się odwrotnie i franco.

Stosunkowo większa zawartość popiołu niż w innych paliwach, oraz znaczna hygroskopijność torfów są także czynnikami odstręczającymi fabrykanta od tego opału. Hygroskopijność torfu jest nie tylko przeszkodą w czasie eksploatacji, utrudnia bowiem i opóźnia suszenie surowych cegieł torfowych, szczególnie w latach dzystych, lecz i przechowanie torfu wysuszonego musi być troskliwsze niż każdego innego opału. Jak wielkie znaczenie ma zawartość wody w torfie, wie każdy, kto używał opału tego w fabryce. Jeżeli z torfem, normalnie wysuszonym na powietrzu, z 25% wilgoci, otrzymywał zadawalające wyniki odparowania, to z pewnością ten sam torf, naciągawszy, wskutek nieprzyjaznych warunków atmosferycznych, do 35% wody, zniweczy regularny bieg fabryki, nie dając potrzebnego odparowania. Znany mi jest również przykład, w którym gorzelnia, zmuszona używać opału torfowego w złym gatunku z 18% popiołu, nie mogła się obejść bez dodatku opału drzewnego, gdy torf jej dostarczamy zawierał 25% i więcej wody hygrosk., funkcjonowała zaś zadawalająco, bez dodatku innego paliwa, skoro ten sam torf był suszony do 15% wilgoci. Popiół torfowy, objętościowy i lekki, z łatwością rozkurzający się po parowni i zanieczyszczający kanały dymowe,

stanowi również stronę ujemną opału torfowego.

Nieumiejętne stosowanie palenisk i rusztów, lub też wprost spalanie torfu na rusztach do węgla kamiennego nie mało się przyczynia do dyskredytowania tego paliwa. Ruszty, nawet schodkowe, najodpowiedniejsze dla torfu, dostarczane są przez odlewanie tego według jednego typu, wypracowanego dla węgla kamiennego i nie uwzględniają zupełnie zmian, jakie należałoby wprowadzić w wymiarach dla opału torfowego. Nie ulega wątpliwości, że kwestję najracjonalniejszego spalania torfów rozwiązują generatory gazowe, te jednakże stosowane są dotychczas w rzadkich wypadkach i tylko w większych zakładach.

Należy życzyć, żeby wypracowano specjalny typ generatorów do wytwarzania gazu torfowego do celów opałowych i umożliwiono stosowanie tych urządzeń nawet w mniejszych zakładach. Generatory pozwalają nie tylko na użytkowanie torfów z większą zawartością popiołu, ale i niedostatecznie wysuszonych. Spalać bezpośrednio pod kotłem możemy tylko torfy zawierające niewiecej nad 15% popiołu i 25% wody hygroskopijnej.

Zbyt wysokie koszty przerobu torfów na materiał opałowy bądź w postaci cegiełek, bądź jako brykietów,

w wielu wypadkach zniechęcają do eksploatacji torfowisk. Przyczyn szukać należy w stosowaniu nieodpowiednich maszyn do kopania i przerobu masy torfowej. Gdy panowała u nas gorączka torfowa, rzucono się do nabywania maszyn torfiarskich bez uwzględniania właściwości danego torfu i warunków miejscowych, nic dziwnego, że wyniki, w wielu razach były niepomysłne.

Do tego również czasu odnieść należy pewną ilość chybionych pomysłów, mających na celu oczyszczenie z domieszek mineralnych zamulonej masy torfowej. Praktyka wykazała, że jest to niewykonalne wobec silnego przylegania cząsteczek mulu do włókna torfowego. Posiadamy sporo torfowisk, których masa torfowa nie wymaga żadnego przerobu, gdyż po wykopaniu ręcznym w postaci cegiełek i wyschnięciu na powietrzu, jest dostatecznie ścisła, żeby ją można było transportować bez obawy pokruszenia. Przerób tego rodzaju torfów w maszynach byłby zbytecznym podrożeniem produktu. Są to przeważnie torfy starsze, bezkształtne, których włókno podległo zupełnemu storfieniu, tworząc jednolitą masę. Dwulitrowej objętości cegła takiego torfu mokrego zsyca się zwykle do półlitrowej, a nawet i mniejszej objętości. Torfy jednakże włókniste, a szczególnie powstałe z

W. Szukiewicz.

Miasto przyszłości.

(Zagadnienia kulturalne).

(Ciąg dalszy).

W samym środku znajduje się przestrzeń także kółta, obejmująca sto ośmdziesiąt pięć jardów średnicy, czyli blisko pięć i pół akrów powierzchni, zamieniona w piękny, dobrze nawodniony ogród; na około zaś tego ogrodu staną w wolnych od siebie odstępach większe budynki publiczne — ratusz, główna sala koncertowa i odczytowa, teatr, biblioteka, muzeum, galeria obrazów i szpital.

Po za tem rozciąga się znowu »Centralny Park« o 145 akrach powierzchni, służący za miejsce zabaw dla wszystkich. Naokoło »Parku Centralnego« biegnie kołem »Pałac kryształowy«, poprzerany jedynie

bulwarami; podczas słoty ma on służyć jako miejsce schronienia i zabaw, obok tego mają tam być wystawione różne wyroby i towary na sprzedaż, w zimie zaś »Pałac kryształowy« ma zamienić się na ogród zimowy, bo miejsca jest na to dosyć.

Po opuszczeniu »Pałacu kryształowego w kierunku odśrodkowym, przechodzimy przez Piątą Avenue, wysadzoną, jak wszystkie ulice miasta, drzewami; szeroka ta i piękna Avenue posiada szereg wspaniałe zbudowanych domów, z których każdy ma swoje własne, całkiem wystarczające obejście. Liczba mieszkańców tego małego miasta wynosi zaledwie 30.000; liczba parceli pod budowę wynosi pięć tysięcy sztuk, o średnich rozmiarach 20 stóp frontu i 130 głębokości. Władze municypalne rozciągają swoją kontrolę tylko nad linią ulicy, zostawiając największą swobodę pomy-

słowości architektów w budowaniu pojedynczych domów prywatnych.

Posuwając się w dalszym kierunku na zewnątrz miasta, wchodzimy na »Grande Avenue« (Wielka Ulica), którą do tej nazwy uprawniają w zupełności jej rozmiary, ma bowiem 490 stóp szerokości, podczas kiedy du Midi w Brukseli jest zaledwie 426 stóp szeroki. Długość tej Avenue wynosi z górą trzy mile angielskie; dzieli ona część miasta, leżącą po za »Parkiem Centralnym«, na dwa pasy, tworząc sama dodatkowy park o 115 akrach powierzchni, oddalony zaledwie o 240 jardów od obwodu miasta. Na tejże ulicy część parceli przeznaczonych jest na szkoły publiczne z ogrodami i miejscami zabaw, podczas gdy inne parcele są zarezerwowane pod kościoły, wzniesione i utrzymywane kosztem różnych wyznań i gmin religijnych.

„Merkur“

Śwów, ulica Kilińskiego 1. 2.

Poleca wielki swój wybór win szampańskich i hiszpańskich.

Przesyłki pocztowe od 5 kg. skutecznie się odwrotnie i franco.

grubszych roślin wodnych, wymagają przerobu w maszynach, zwanych niewłaściwie prasami, w celu zniszczenia budowy gąbczastej i wytworzenia masy jednolitej, która w następstwie zsyca się do małej objętości, dając cegiełki ścisłe, nie kruszące się podczas transportu. Koszt 1 m³ przerobu w prasach, razem z wydobyciem z torfowiska, w razie normalnej roboty nie powinien wynosić więcej jak 60—80 hal. od 1 m³, licząc w to już wysuszenie i złożenie w kopce.

Skład chemiczny torfów. Zależnie od stopnia storfienia, torfy zawierają zmienne ilości włókna i części humusowych. Torfy opałowe jasne, z widoczną budową włóknistą, zawierają po wysuszeniu na powietrzu: około 25% wody hygroskop., 40—50% włókna, 20—15% kwasów humusowych, 3—15% popiołu. Torfy opałowe ciemne, bez widocznej budowy, zawierają około 25% wody hygroskop., 20—40% włókna, 25—40% kwasów humusowych i 3—15% popiołu. Znaczna zawartość kwasu humusowego nadaje torfom charakter kwaśny, własność ważną dla rolnika, używającego torfu jako ściółki w oborze, cenny bowiem amoniak zostaje pochłaniany przez torf, tworząc humusan amonu.

Skład elementarny torfów waha się w granicach następujących: 35—

48% węgla, 0,6—1,6% wodoru wolnego, 0,5—2,5% azotu, 24—35% wody chemicznej, 4—20% popiołu, 25% wody hygroskop. Torfy zawierają więc znaczne ilości tlenu, a zatem i wody chemicznej, tworzącej balast szkodliwy podczas spalania; pod tym względem zajmują pośrednie miejsce między drzewem a węglem kamiennym. Ceną dla rolnika, używającego torfów jako środka nawozowego, jest zawartość azotu; część tego składnika przypada na ciała proteinowe, a część na amoniak pod postacią humusanu amonu. Torfy jasne zawierają 0,5—1,5% azotu (w tem 0,3—0,5% jako NH₃), torfy ciemne zaś 1—2,5% azotu (w tem 0,5—1% jako NH₃).

Popiół torfowy miewa skład rozmaity, zależnie od gatunku roślin i warunków, w jakich się torf tworzył. Najczęstszą i najobfitszą bywa zawartość krzemionki i glinki, nanieśionych przez wody wiosenne na torfowiska. Torfy, tworzące się w wodach wapiennych, dają po spaleniu popiół mocno wapienny, nierzadko z zawartością do 35% tlenu wapnia; taki popiół z korzyścią bywa stosowany do wapnowania pól. Nigdy niebrakującym składnikiem popiołów torfowych jest kwas fosforowy, najczęściej jednakże pod postacią nierozpuszczalnego fosforatu żelazowego. Napotykanie często w pokładach tor-

fowych niebieskawe żyłki są właśnie fosforanem żelazowym, wiwianitem. W latach mokrych nie udaje się wysuszyć cegiełek więcej niż do 30% wilgoci, a w latach bardzo suchych osiąga się z łatwością 20%, jednakże najczęściej, po dłuższym leżeniu w szopach lub kopcach okrytych, torf mokry traci część wilgoci, a suchy naciąga jej z powietrza i w rezultacie otrzymuje się materiał zbliżony do 25%.

Pożądanem byłoby, żeby pracownie nasze, badając torfy, obliczały otrzymane wyniki na materiał z normalną zawartością, t. j. 25%-ami wody hydr.; zebrały się z czasem obfity materiał porównawczy.

Sprawy techniczne.

INŻ. KAROL JENIKE.

O zastosowaniu żelaza w budynkach nowoczesnych. *)

Niepomiernie wysoka cena placów w handlowych środowiskach miast wielkich (np. 1 m² placu w City New-Yorku kosztuje około 7500 rub., tj. 1 łokieć kwadr. 2475 rub.), zniewoliła amerykańców do

*) Odczyt wygłoszony na posiedzeniu Stowarzyszenia Techników w Warszawie.

W zewnętrznym pierścieniu miasta mieszczą się fabryki, magazyny, mleczarnie, targowiska, składy węgla, drzewa i t. d., a wszystkie wychodzą na kolej okrężną, okalającą całe miasto i połączoną bocznkami z główną linią kolejową, przerzynającą całą osadę. Wskutek tego prostego urządzenia można ładować towary na wagony bezpośrednio z warsztatów i magazynów, i w ten sposób wyprawiać je na odległe rynki zbytu, albo też odwrotnie wyładowywać z wagonów bezpośrednio do magazynów i fabryk, przez co nietylko oszczędza się wiele na opakowaniu i wożeniu, ale też do minimum zmniejsza się ruch ciężarowy na drogach miasta, zmniejszając też koszt ich utrzymania i naprawiania. W ten sposób właściwie każdy warsztat albo magazyn ma swoją własną stację, a żaden mieszkaniec miasta nie jest więcej niż o 660 jardów

oddalony od kolei, która oczywiście tak samo służy do ruchu osobowego jak i towarowego.

Wszystkie odpadki miejskie znajdują zastosowanie w formie nawozów, używanych do ulepszenia gruntów uprawnych, na których farmerzy różne będą czynili doświadczenia stosownie do systemu uprawy, nawożenia i t. d. Jedni np. znajdują, że pszenicę siał korzystniej na wielkich obszarach przy pomocy pracy wspólnej, zbiorowej. Inni znowu oddzielnie będą się oddawali kulturze rozmaitych jarzyn i ogroduwizn.

Taki plan, albo raczej taki brak planu, pozwala na różne eksperymenty, nie wyłączając w zasadzie ani pracy indywidualnej, ani też kooperacyjnej. Współbieganie się o uprawne grunty wpłynie na podniesienie się cen, a dochody z czynszów, będąc publiczną własnością, zostaną obró-

cone na różne ulepszenia natury gospodarczej lub społecznej.

Ponieważ nie farmerska część ludności będzie stanowić doskonałych odbiorców wszelkich produktów i płodów rolnych, przeto farmerzy będą mogli oszczędzić trudów i kosztów jakie pociąga za sobą szukanie odległych rynków zbytu. Swoboda atoli żadnymi przepisami skrepowana nie będzie; ustawa pozwoli im sprzedawać swoje towary w osadzie albo też poza jej obrębem, stosownie do tego, co uznają za korzystniejsze dla siebie w danych warunkach. To samo zupełnie odnosi się do rzemieślników i fabrykantów, których swoboda w niczym nie będzie ograniczona, nawet wodociągi, oświetlenie elektryczne i telefony nie będą monopolem, bo konkurencja intrytucyi prywatnych nie zostanie wcale zniesioną.

(C. d. n.)

„Merkur“

Śwów, ulica Kilińskiego 1. 2.

Poleca znakomite mieszanki herbat.

Przesyłki pocztowe od 5 kg. uskutecznią się odwrotnie i franco.

wznoszenia wieżownic, Europa zadowalnia się jeszcze domami o 5-ciu, lub w rzadkich wypadkach, 6-ciu lub 7-miu piętrach, ale, idąc za przykładem Ameryki, domy te, stawiane zawsze w dzielnicach ześrodkowujących ruch handlowy danego miasta, w celu osiągnięcia z nich możliwie największych zysków, przeznacza wyłącznie na sklepy.

Dzisiejszem dążeniem przy projektowaniu ulic tych domów bazarowych, jest prawie zupełne usuwanie murów i stosowanie, aż do ostatnich pięter, żelaza jako czynnika nośnego. Ten sposób pozwala całe ulice zamienić na wystawę sklepową, a jednocześnie dać dostęp możliwie największej ilości światła do wnętrza, co, jak wiadomo, ma w handlu pierwszorzędną znaczenie.

Inżynier amerykański Józef Kendall Freitag w książce swojej p. t. „High Building Construction“, podał opis najwyższych domów Ameryki Północnej. Streszczenie ciekawej tej książki zamieściło wiele pism technicznych europejskich.

Budowę wieżownic stało się możebnem wskutek użycia żelaza walcowanego do wszystkich części nośnych, oraz zastosowania do owych części ochron ogniotrwałych, gdyż, jak wiadomo, żelazo nie stanowi bynajmniej materiału ogniotrwałego. Przez zastosowanie konstrukcji żelaznej, jako głównego czynnika nośnego, można podzielić ściany murywane na pojedyncze pola, które wspierając się poszczególnie, to znaczy z osobna na każdym piętrze, mogą być nadzwyczaj cienkie, a co zatem idzie, zabierają mało miejsca i jako bardzo lekkie, nie obciążają zbytnio fundamentów.

Pierwsze zastosowanie konstrukcji żelaznej jako szkieletu budynku, odnosi się, według Freitag'a, do r. 1883. Do tego czasu Ameryka nie posiadała gmachów wyższych nad 8-mio lub 9-cio piętrowe, w których jednakże żelazo odgrywało już ważną rolę, a mianowicie żelazo lane do słupów wewnętrznych i żelazo dwuteowe, jako podciąg stropowe. Dopiero w r. 1883 zaprojektował W. L. B. Jenney w Chicago budynek 10-piętrowy, w którym podzielił mury zewnętrzne na wąskie słupy, umieszczając w ich wnętrzu wypełnienia żelazne. Następnym gmach

Tacoma-Building, wybudowany przez Holabirg and Roche w Chicago, miał 14 pięter; w r. zaś 1880 pojawił się pierwszy 20-piętrowy gmach Masonic-Temple w Chicago, wystawiony przez tychże samych budowniczych. Wysokość jego od chodnika do dachu wynosi 83 m. W r. 1897/8 wystawił R. H. Robertson we własnym parku w New-Yorku gmach 30-piętrowy, najwyższy, jaki do tej pory wybudowano. Najwyższe jego trzy piętra, mające kształt wieży, zaczynają się już na wysokości 102 m. Wysokość tego gmachu od chodnika do szczytu wieży wynosi 129 m.

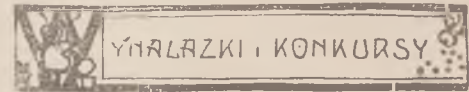
Projektując coraz to wyższe gmachy, inżynierowie amerykańscy ujęli się zmuszonymi liczyć konstrukcję szkieletu nie tylko na siły pionowe, pochodzące od ciężaru własnego i obciążenia użytkowe, lecz także na poziome od parcia wiatru, a zarazem dodawać ciśnienia pionowe, powstałe wskutek momentu wyrotu od naporu wiatru. Następstwem tego jest stosowanie wiązań wiatrowych w płaszczyznach ścian.

Jak już powyżej wspomniano, przy projektowaniu wieżownic, w pierwszej linii należy uwzględnić zabezpieczenie ich od ognia przez nieużywanie materiałów łatwopalnych i odpowiednie izolowanie żelaza. Odnosne przepisy budowlane miasta Chicago żądają przestrzegania przy projektowaniu budynków ogniotrwałych następujących zasad: Wszystkie części, które pośrednio lub bezpośrednio są obciążone, lub w których występują naprężenia, następnie schody, klatki podnośnic (wind), wraz z ich wewnętrznym urządzeniem, powinny być wykonane z materiału niepalnego, a części ich metalowe powinny być otoczone materiałem ogniotrwałym i należącym do złych przewodników ciepła. Za takie uważany jest mur z cegły zwykłej i dętej, oraz terrakota porowata o ścianie przynajmniej dwucalowej grubości (— 50 mm.) Dla zabezpieczenia od ognia części drewnianych, jak drzwi, okna oraz futryny, amerykańskie obijają je blachą hydraulicznie prasowaną, a dopasowaną dokładnie do kształtu wymienionych części; przy czem od strony zewnętrznej stosują blachę miedzianą, od wewnętrznej zaś żelazną. Do okien używają czę-

sto szyby, o grubości około 7 mm., z wewnątrz zalaną siatką drucianą; takie szyby posiadają tę zaletę, że w razie pęknięcia wskutek wybuchu pożaru, nie wypadają z ramy, a tem samem nie dopuszczają przeciągu tak łatwo podniecającego ogień.

Stropy żelazno-betonowe należą w budynkach amerykańskich do rzadkości, natomiast stosują tam przeważnie stropy z cegieł dętych i modelowych, dobrze wypalonych, umieszczając je między podciągami stropowymi, oddalonymi od siebie o 0,9 - 2 lub 2,5 m.

(Ciąg dalszy nastąpi).

Maszyny do stenografowania.

Na tem polu wielu wynalazców wysilało swój geniusz w celu zastąpienia ręcznego stenografowania mechanicznem. Aparaty pierwotne budowane były na podobieństwo zwykłych maszyn pisarskich, miały tylko mniejszą ilość klawiszów i posiadały właściwe sobie znaki w rodzaju telegraficznych. Każdy znak z osobną a czasem kilka razem wziętych stanowiły litery pojedyncze, podług specjalnie dla każdej maszyny ułożonego alfabetu. Szybkość polegała na tem, że słowa skracano dowolnie, np. zamiast „Warszawa“ wypisywano „Wrsz“, a dla często używanych słów były osobne kombinacje znaków. Po napisaniu jednego wiersza, maszyny automatycznie przesuwaly papier na rowy i zaczynały od początku. Miały one tę niedogodność, że pisały tylko na wąskich taśmach papieru, ale gdy je w następstwie ulepszone, można było używać papieru szerokości ćwiartki.

W Akademii handlowej w Hamburgu przed kilku laty próbowano uczyć stenografowania za pomocą jednej z tych ulepszonych maszyn, lecz według opinii dyrektora Jakóba L. Petersa, sposób ten został zaniechany jako niepraktyczny. Maszyny owe były wyrobem niemieckim.

W 1802 r. M. Ch. Bivort wynalazł nową maszynę stenograficzną, klawisze której, w liczbie 20, odpowiadają 10 palcom u rąk i rozmieszczone są w 2 rzędach. Jest to metoda pisania zgłoskami; każde ude-

Pierwsze galic. Towarzystwo akc.

36

poleca
swoje zna-
komite
wyroby
jako to:

Wódki polskie, Rozolisy, Likiery, Starka litewska,
Nalewki, Miłucha, Rummy. SPECYALNY: Absynt, John
Bull, Maraschino, Maraschino słodzone.

SKŁADY: Pasaż Hausmana, pl. Kapitulny 3., pl. Bernardyński 2

Rafinerii spirytusu

we Lwowie

87

zenie w klawisz daje na papierze jeden znak, który stanowi sylabę, a niekiedy cały wyraz, przyczem oznaczać może kilka dźwięków do siebie zbliżonych.

Stenografowanie za pomocą maszyny jest o tyle korzystnym, że znaki jako stałe czcionki są czytelniejsze, niż te, które wypisuje się ręcznie w szybkim tempie. Wprawdzie po dłuższym użyciu czcionki się ściągają, ale je łatwo zastąpić nowymi. Przytem nauka stenografii mniej skomplikowana. — Z drugiej strony maszyny przedstawiają tę niedogodność, że nie można wypisywać niemi całych wyrazów w postaci jednolitych znaków stenograficznych, lecz tylko zgłoski, a że mowa posiada więcej zgłosek, niż maszyna może mieć klawiszy, czyli znaków stałych, to każdy klawisz musi mieć różne znaczenia, przez co przy czytaniu stenogramu pozostawia się wiele domysłowi. Stenografujący maszynowo nie może zastosować się do tempa mowy, zwłaszcza, że grupy zgłosek, stanowiących jedno słowo, musi oddzielać odstępami, aby nie gmatwać treści; tymczasem mówca rzuca słowa a nieraz całe zdania prawie jednym tchem, mowę zwalnia i raptownie przyspiesza, nie wymawia zaś zgłoskami. Ręcznie stenografujący wypisuje natomiast każde słowo, jako jednolity znak stenograficzny, razem z mówcą może pismo przyspieszać i zwalniać. Dalej, pisząc choćby najwprawniej na maszynie, ustrzedz się nie można, aby nie uderzyć w niewłaściwy klawisz, co przy zwykłych maszynach wprowadza różne dziwolągi do pisma, a cóż dopiero w stenografii.

Gdyby stenografia nie odrzucała łączników między literami i nie wymagała wypisywania słów w postaci jednolitych znaków, to do drukowania czasopism stenograficznych nie używanoby litografii, lecz maszyn drukarskich. Póki więc pisma tego czcionkami stałymi drukować nie można, póty maszyny stenograficzne nie będą miały przyszłości.

F. K. Ożarowski.

Pouczenia i przepisy.

Jak pali się oszczędnie.

Węgiel, a także i drzewo, którego głównym składnikiem jest węgiel, spala się przy temperaturze między 400° a 700° wyłącznie na kwas węglowy (CO₂). Im wyższą temperaturą ogniska ponad 700°, tem więcej wywiązuje się tlenku węgla (CO, trujący gaz, który czadem nazywamy), a tem mniej kwasu węglowego, aż powyżej 1000° powstaje już tylko sam tlenek węgla.

Ponieważ kilogram węgla, spalając się na kwas węglowy, daje 8,138 kaloryi ciepła, zaś spalając się na tlenek węgla — tylko 2,450 kaloryi, zatem dążyć należy do tego, aby spalanie miało miejsce przy możliwie niskiej temperaturze. t. j., aby jako produkt spalania powstawał sam kwas węglowy.

Gazy tem więcej oddadzą piecowi ciepła, a tem mniej do komina ze sobą uniosą, im wolniej przez piec przepływają będą, należy więc starać się o to, aby przepływ gazów przez piec był jaknajwolniejszy.

Obydwom wymaganiom odpowie się najlepiej, jeżeli dopływ powietrza do pieca możliwie się ograniczy, tak, aby tylko materiał opałowy na ognisku nie zagasł. Przy paleniu w piecach postępować należy w następujący sposób: przy paleniu węglem kamiennym: Zasuwa do komina powinna być stale, całkowicie otwartą.

Po założeniu ogniska i nałożeniu węgla na ruszt zaraz od drzwiczek, a nie w tyle pieca, należy drzwiczki do pieca zamknąć, a do popielnika tyle tylko ochylić, aby rozpalanie się dalsze było podtrzymywane.

Dokładanie węgla na istniejący żar powinno się odbywać w niewielkich ilościach, gdyż węgiel, rozgrzewając się, uwalnia gazy, które w nadmiernej ilości wytworzone, nie znajdując dostatecznego ujścia do komina, rozchodzą się na pokój.

Żar w tak opalonym piecu zwykle zachowuje się do drugiego dnia.

Przy paleniu drzewem należy zasuwę do komina całkiem otworzyć, w piecu drzewo ułożyć wraz z pod-

pałką na ruszcie od samych drzwiczek (na tył po za ruszt nie spychać), podpalić i drzwiczki do pieca zamknąć, zaś od popielnika o ile możliwości domknąć, aby tylko ognisko nie zagasło. Po rozpaleniu się drzewa należy drzwiczki do popielnika jeszcze bardziej domknąć.

Po pewnym czasie zaglądnąć do pieca, czy wszystko drzewo zwęglone i nigdzie nie dymi. Dymiące kawałki na ruszt sprowadzić i drzwiczki jak najprędzej napowrót zamknąć.

Gdy drzewo zwęglone, cały żar zepchnąć na tył pieca, poza ruszt, drzwiczki do popielnika i pieca całkiem zamknąć i zasuwę do komina o tyle dosunąć, aby gazy z pieca na pokój nie uchodziły.

Palenie w piecach przy na rozcierniu otwartych drzwiczek, choćby tylko do popielnika, a tembardziej otwieranie drzwiczek do pieca, aby, jak to mówią, »ciepło na pokój szło«, jest marnotrawstwem materiału opałowego.

Takie palenie i dla pieców jest korzystniejsze, gdyż nie daje powodu do zbytecznego rozgrzewania się i przepalania drzwiczek. Z. S.

Głosy z kraju.

Więcej poważania dla pracy.

Brzydką wadę, brak paszanowania dla pracy rąk, potępia w artykule: „więcej szacunku dla pracy!“ — pewne pismo lwowskie.

Oto, co pisze:

„Kraj nasz za mało uprzemysłowiony!“ lub „Jesteśmy narodem biednym!“ — oto zdania, które słyszemy codziennie wymawiane w formie skargi, albo uniewinnienia się. Lecz mało komu z nas przychodzi na myśl, że ubóstwo nasze i unieuprzemysłowienie kraju ma źródło swe w wrodzonej nam niechęci do pracy, jeżeli praca ta nie jest umysłowa.

Praca fizyczna, praca na polu przemyslowem uważaną jest u nas dotychczas jako coś niższego od tamtej.

Zostaniesz szewcem lub stolarzem — grozi ojciec synowi, któremu nieszczególnie powodzi się w gimnazjum.

W. Primus i S. Jęlicki

Lwów, ul. Jagiellońska 1. 12.

Materje na meble, portiere, firanki, story, dywany, chodniki. Meble do salonów, jadalń, sypialń i t. p.

Tapety.

Własna pracownia tapicerska.

— Będziesz musiała zostać szwaczką lub sprzedawczą! — szepnie z bolem matka, której ubóstwo nie pozwala na kształcenie szkolne swej córki.

Jakto — a więc tylko nieuki lub niedołęgi życiowe mają być w kraju naszym przemysłowcami? A więc tylko te biedne, sponiewierane nędzą i złym losem istoty mają być dźwignią naszą i uniezależnieniem od wpływów obcych? A to co zdolne, rzutkie, samodzielne zasada się do stołów urzędniczych (w Galicyi), przy których często myśl lotna się wypacza, siła twórcza nie wybiega poza nużący zakres zajęć biurowych, a człowiek staje się manekinem.

W naszych szkołach średnich mamy znaczny procent młodzieży, której uzdolnienie do nauki nie odpowiada wymaganiom, stawianym przez gimnazya.

— To nieuki! leniwy! niech idą na szewców, a miejsce ich zajmą chłopcy z góry przewidziani na urzędników.

Zdaje się, jakby zadaniem średnich szkół naszych było dostarczanie tylko urzędników i oficerów z pominięciem wszelkich zawodów praktycznych, a do szkół przemysłowych, uważanych za coś niższego i posiadających mniej praw, zmuszone są udawać się tylko jednostki, które wymaganiom gimnazyum z jakichkolwiek bądź powodów podać nie mogły.

A jednak dziwne! Ci z góry już zasądzeni chłopcy okazują się często w dłuższej rozmowie wcale sprytnymi jednostkami; znaczny procent z nich orientuje się łatwiej w każdej sytuacji życiowej od tak „pilnych“ — wielu z nich wykazuje zdolności kupieckie, inni znani są swym kolegom, jako zręczni wykonawcy ładnych drobiazgów, pełnych oryginalnej pomysłowości.

— On ma rozum do wszystkiego, tylko nie do książki! — mówi się wzgardliwie o takim chłopcu, a ten sponiewierany złem słowem zanymka się w sobie, porzuca wyrobione przez siebie przedmioty i wstydy się tego, że okazał zdolności do szycia, strugania lub sadzenia roślin.

A jednak były to jego zdolności naturalne, wcale nie gorsze od tych filologicznych lub matematycznych tak wysoko u nas cenionych. Dla

czego tym dzieciom, które natura uposażyła nie gorzej, lecz tylko inaczej, odnawiamy wszelkiego talentu?

Są to chłopcy często wprost genialni, a wychowani w ciasnej lub nieodpowiedniej dla siebie sferze, wtłoczeni w miejsce niewłaściwe, najczęściej się marnują.

Na przeszko 'zie stają brak odpowiednich przemysłowych szkół i dziwny, nieledwie barbarzyński wstyd pracy ręcznej.

Lada urzędnik lub nauczyciel, nie odznaczający się bynajmniej zdolnościami w swym zawodzie, uważa się za coś wyższego od inteligentnego rzemieślnika. Lekarz bez pacjentów, adwokat bez klientów patrzy z góry na przemysłowca, który własnym pomysłem wprowadzonym w życie zawdzięcza swe istnienie i powodzenie.

— Gimnazyści lekceważą nas na każdym kroku — opowiada z gorzycą młody uczeń szkoły przemysłowej, który w kierunku szynkerstwa okazuje niepospolite zdolności.

I jakże dziwić się temu, jeżeli władze same stawiają szkoły przemysłowe znacznie niżej od szkół gimnazjalnych, pozbawiając młodzież tę prawa do służby jednorocznej. Rezultat taki, że wobec tej nieznaney wśród innych społeczeństw wzdargy dla pracy fizycznej, wszystkie lepsze jednostki pchają się na urzędy a przemysłowi nie poświęcają się dobrowolnie mający zamiłowanie do pracy mechanicznej, lecz po większej części skończone nieuki lub biedaki skarłowaciałe od pierwszego zarania życia.

Jest u nas dziwny wstyd pracy! W zasadzie godzimy się wszyscy na to, że praca uszlachetnia, lecz w rzeczywistości postępujemy tak, jakby nam ona miała przynieść hańbę.

Praca ręczna, to dobre dla Amerykanina, Anglika, Francuza lub Niemca, ale u nas — to jeszcze nie uchodzi...

To też zdaje się, jakoby wszystkie stany i wszystkie sfery przy sięgły się na okazywanie swej wzdargy dla pracy.

Panie nasze, pozwalające posyłać za sobą do domu drobne sprawunkczki załatwiane po sklepach, są u nas zjawiskiem codziennym.

Toż chłopiec ten używanym by-

wa zawsze do posyłek — tłómaczyła się taka pani komuś drugiemu, czyniącemu jej roztropną uwagę. Prawda, lecz chłopiec ów mógłby czas ten zużyć o wiele korzystniej, spełnić jakąś pracę wydatniejszą, zamiast się niepotrzebnie włóczyć po ulicy.

Dzieci naszych nie przyzwyczajamy do pracy, ani do szacunku dla niej. W Francyi spotykamy w porannych godzinach co parę godzin dostatnio i czysto ubrane dzieci, które niosą w koszyczkach butki lub w dzbanuszkach mleko do domu. Wszelkiego rodzaju drobne sprawunki bywają załatwiane przez dzieci, tak samo, jak dziecko samo sobie czyści ubranie i obuwie.

W ten sposób wychowywane dziecko nabywa samodzielności, a nadto uczy się i szacunku dla pracy.

U nas wyręczamy się zawsze służbą, w dodatku mało zdolną, dzięki czemu rodziny nasze potrzebują więcej służby, niż rodziny francuskie i niemieckie, gdzie nikt się pracy nie wstydy, lecz gdzie dzięki przyzwyczajeniu do niej za młodu, wydajność pracy każdej jednostki jest o wiele większa, niż u nas.

Esperanto.

Esperanto.

Pomocniczy język międzynarodowy, Esperanto, który we wszystkich prawie krajach cywilizowanych zyskuje z dniem każdym coraz więcej zwolenników i propagatorów, natrafia u nas jeżeli nie na uśmiech ironiczny to przynajmniej na niedowiarstwo i obojętność. Dzieje się to jednak dlatego, że nie znamy zasadniczych podstaw, na których dr. Zamenhof oparł swój język; staramy się zaś dyskredytować go różnymi ogólnikami stworzonymi przez ludzi nie wierzących w możliwość wprowadzenia w życie języka międzynarodowego.

Warunkiem języka międzynarodowego są dwie cechy: Łatwość wyuczenia się go i zdolność praktycznego użytku w słowie i piśmie tak w stosunkach życia codziennego jak i w stosunkach handlo-

WYRÓB KRAJOWY!

Na sezon zimowy

ROBOTA RĘCZNA!

**Najnowsze fasony obuwia dla Dam,
Panów i dzieci — poleca**

Magazyn i pracow. obuwia własn. wyrobu
M. AMSTER, we Lwowie, ul. Jagiellońska l. 9.

Za trwałość materiału ręczę. 30
Ceny tańsze niż w składach zagranicznej tandety. Z prowincyi zużyty bućki na miarę wystarczy.
Proszę o poparcie moich znakomitych wyrobów obuwia. 18

wych i naukowych. Im w wyższym stopniu pewien język czyni zadość tym dwóm warunkom, tem większą ma szansę stania się językiem światowym.

Obie te cechy posiada język Esperanto.

Do przyjętego przez dr. Zamenhafa abecadła łacińskiego wprowadzone zostały oprócz zwykłych głosek litery **c, g, h, j, s, u**, z daszkami, które brzmią jak: **cz, dż, ch, ż, sz, u**, (krótkie). Zresztą każda głoska ma jedno jedyne brzmienie bez względu na to przed lub po jakiej głosce się znajduje.

Gramatyka cała opiera się na 17 końcówkach charakterystycznych. Przytoczę niektóre z nich: Każdy rzeczownik kończy się na **o**, przymiotnik na **a** (bez względu na rodzaj), przysłówki na **e**. Końcówka **j** charakteryzuje liczbę mnogą rzeczowników, przymiotników i zaimków. Końcówką czasowników w czasie teraźniejszym bez względu na osobę i liczbę jest **as**, w czasie przeszłym **is**, w czasie przyszłym **os**. Osobę rozpoznaje się jedynie przez dodany zaimek osobisty.

Już z powyższego widać, że te końcówki zastępują całe szeregi form gramatycznych języków naturalnych, których n. p. w konjugacji francuskiej naliczyć można aż 2265. Dodać należy, że język Esperanto nie posiada żadnych wyjątków.

Dla słownictwa zastosował dr. Zamenhof »zasadę międzynarodowości pierwiastków«, a więc dla oznaczenia pojedynczego pojęcia użył pierwiastka powtarzającego się w jaknajwiększej liczbie języków naturalnych, a służącego do wyrażenia tego samego pojęcia. Na tej zasadzie znalazł się w słowniku języka Esperanto n. p. dla pojęcia »tańczyć« pierwiastek »danc« występujący w 8 językach europejskich, dla pojęcia »płomień« pierwiastek »flam« powtarzający się w 7 językach, dla pojęcia »kwiat« pierwiastek »flor« należący do 5 języków, i t. d.

Jeżeli dla pewnego pojęcia dr. Zamenhof nie znalazł pierwiastka wspólnego przynajmniej w dwóch językach, w takim razie wybierał wyraz odpowiedni z któregośkolwiek języka powodując się bądź łatwością zapamiętania go, bądź ideą, aby jaknajwiększa ilość języków była reprezentowaną w jego słowniku. Przedewszystkiem zaś uciekał się do łaciny, która znana jest ogółowi ludzi inteligentnych bądź

bezpośrednio, bądź pośrednio w formie wyrazów przyswojonych przez inne języki.

Natomiast wszystkie wyrazy powszechne a więc t. zw. »międzynarodowe« jak n. p. dla oznaczenia pojęcia teatru, telefonu, telegrafu, matematyki, doktora, literatury, itp., przyjął w niezmienionej formie, nadając im tylko pisownię fonetyczną i końcówkę swego języka.

(Dok. nast.)

Witold Skalski.

Kronika techniczno - przem.

Automaty elektryczne w dorożkach

Od kilku tygodni wprowadzono w Paryżu pożądaną nowość. — Oto w dorożkach — oczywiście jeszcze nie wszystkich — znajduje się mały przyrząd w formie automatu: za wrzuceniem 1 sztuki 10-cio centymowej zapala się światło elektryczne i płonie przez dziesięć minut, co daje wieczorem pasażerowi możliwość przeczytania gazety czy listu, lub jakiego ważnego dokumentu. Jeśli urządzenie to okaże się praktyczne, automaty takie będą wprowadzone do wszystkich dorożek. Dodać należy, że dorożki paryskie jesienią i zimą są zamknięte.

Komin z betonu i żelaza.

W Tacoma Wasz. wykończono niedawno komin o wysokości 93.75 m., zbudowany z betonu i żelaza. Komin ten służy do odprowadzania szkodliwych gazów z pieców odlewni Tacoma and Smelter Co, ustawiony jest zupełnie oddzielnie od zabudowań fabrycznych, na fundamentowym bloku betonowym o powierzchni 11x11m² a 1.83 m. wysokości. Średnica wylotu w świetle wynosi 5.5 m., zewnętrzna zaś 6.4 m. Do wysokości 27 m. posiada dwie ściany koncentryczne, tworzące między sobą przestrzeń wolną o 125 m/m., a to w celu jak najmniejszego osłabienia szkodliwie działającej wysokiej różnicy temperatur. Do wzmocnienia betonu służą [T ówki, które biegają wzdłuż całej wysokości kominu. Komin budowano za środka odpowiednio uformowanymi płytami, o wysokości 0.9 m. Dziennie wykończano w części ścian podwójnych 0.9 m., w części o ścianach pojedynczych 1.8 m. Koszt budowy kominu wynosi około 143.500 koron.

Nowe pokłady rudy cynkowej w Królestwie Polskiem.

Niedawno odkryto w gminie Piekoszów w gub. kieleckiej świeże po-

kłady rudy cynkowej. Żyły rudy cynkowej zajmują przestrzeń około 4 kwadratowych wiorst i tworzą, jak wszystkie dotychczas znane w Królestwie leżą galmanu, ciąg dalszy pokładów Śląska górnego.

O upośledzenie Galicyi

przez administrację kolejową wniósł Centralny Związek galic. przem. obszernie umotywowany memoriał na ręce prezydenta ministrów hr. Gautscha, w którym prostuje, tak chętnie przez biurokrację podnoszony zarzut o nierentowności galicyjskich kolei. Memoriał podnosi cały szereg szczegółowych zarzutów w sprawie szykanowania wywozu drzewa do Niemiec, spirytusu, wreszcie ropy, dla której otworzyło się dziś w Rosyi tak korzystne pole zbytu. Koszykarstwu otworzyło się z powodu wyjątkowej konjunktury nowe pole zbytu, zarząd kolei zapowiedział jednak wprowadzenie dodatku w wysokości 50%. Memoriał zwraca się przeciw zamierzonemu podniesieniu należytości manipulacyjnej i stawia w dalszym ciągu szereg postulatów w sprawie cukrownictwa, faworyzacji przy dostawach rządowych fabryk zachodnio-austriackich, pomimo, że nasze (np. firma Zieleniewski w ofertach w Lincu i Innsbrucku) dają niższe ceny.

Legendę o bierności kolei galicyjskich rozwiął kierownik ministerstwa p. Wrba w odpowiedzi na interpelację, w której powiedział, że mniemanie interpelujących, jakoby koleje galicyjskie przynosiły deficyt, jest mylnem, przynoszą one pewien „bardzo znaczny dochód“.

Znacwy dochód ten oceniają na 10% wyłączonej oczywiście linie strategicznej, które obciążają budżet.

Naftowy przemysł galicyjski.

W ostatnim pięćdziesięcioleciu wydobyto 60 milionów cetnarów metrycznych oleju skalnego. W r. 1874 wydobywano ropę tylko w czterdziestu, zaś w r. 1897 już w 200 miejscowościach. W r. 1851 używano ropy z Borysławia do zwykłych lamp, w r. 1855 zaprowadzono po raz pierwszy oświetlenie naftowe w szpitalu krajowym we Lwowie. W r. 1859 oświetlono olejem z Drohobycza dworzec północny we Wiedniu. Przy wierceniu znajduje zastosowanie system kanadyjski, przy którym np. w Borysławiu osiągnięto głębokości aż do 1200 m.

Obecnie produkuje Galicya oleju za 120 milionów koron rocznie, co

przedstawia 4 proc. ogólno-światowej wytwórczości.

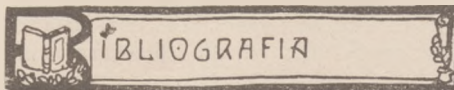
Pancerze kulochronne.

Tkanina kulochronna, p. Żeglenia, wyrabiana z jedwabiu białego, specjalnie przygotowanego i utkanego, jest, pomimo ćwierćcalowej grubości, miękka i stosunkowo lekka. Ze względu jednak na cenę materiału i robociznę jest bardzo droga, arszyn kwadratowy kosztuje bowiem około 100 rubli. Napierśniki z niej sporządzone i wążące po dwa funty. powstrzymują z łatwością kule rewolwerowe wystrzelone z rewolwerów najlepszych nawet systemów na blizką choćby metę. Taki sam napierśnik przeciwko kulom karabinowym waży 12 funtów, posiada bowiem podkład blachy stalowej, zabezpiecza zaś zupełnie przeciwko strzałom karabinowym, danym z odległości większej niż 400 kroków.

Pracownia pancerzy kulochronnych wynalazku Żeglenia istnieje już od lat kilku w mieście South Rend, w stanie Indyana, w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. Wyrabiane w niej pancerze kosztują po 40 dolarów i znajdują chętnych na bywców wśród policyi amerykańskiej,

reprezentacji (adres: Brand i Ska Kraków ul. Szewska 13).

Chylewski, Hruby & Comp.

Wojciech Szukiewicz, Co to jest współdzielczość? Praca ta zawiera w sobie podstawowe zasady współdzielczości, która z wielkim niestety wysiłkiem stara się wywalczyć odpowiednie dla siebie miejsce w ogólnym ruchu ekonomicznym naszego kraju.

Gdybyśmy znali dokładnie podwaliny, na których stoją zasady współdzielczości; gdyby nie były nam obce chociaż w teorii, wielkie korzyści, wynikające skutkiem zrzeszania się, możnaby w kierunku polepszenia dobrobytu jednostek uczynić poważny krok naprzód.

Niestety, przyznać musimy, że mało jest w społeczeństwie naszym jednostek, interesujących się współdzielczością i chętnych do przestudyowania jej podstawowych zasad, nie przeto dziwnego, że bardzo mało przybywa nam instytucji, opartych na zrzeszeniu się mas, a jeśli z wysiłkiem uda się inicjatorom powołać do życia stowarzyszenie współdzielcze, to zamiast wzrastać pomyślnie, marnieje ono jak egzotyczna roślina, zasadzona na biegunie północnym.

Nie chcąc czynić pesymistycznych przypuszczeń, sądzimy, iż apatya polega jedynie na braku znajomości samego przedmiotu, dlatego tego też broszurę p. Szukiewicza witamy z uznaniem i zalecamy ją gorąco czytelnikom naszym do przejrzenia.

Autor broszury, znany jako niezłomowany krzewiciel idei współdzielczości, rozumie przedmiot doskonale, studiował go bowiem przez szereg lat w sposób wyczerpujący.

Przystępny styl, jakim włada p. Szukiewicz, przyczynia się również, że wzmiankowaną broszurę czyta się z przyjemnością.

Pytania i odpowiedzi.

PYTANIA.

Pytanie 323.

Czy jest stalownia w Galicyi?

Czy jest fabryka kolejek podjazdowych?

Czy i jakie wprowadzone są taryfy różniczkowe dla przewozu z Galicyi do innych prowincyi Austrii i odwrotnie.

Jakie są zasady taryf kolejowych w Galicyi dla transportu wyrobów ze stali lanej?

Wakujące i poszukiwane posady.

Stowarzyszenie Techników w Warszawie

podaje bliższe wiadomości:

1) o wakujących posadach dla

1) Inżyniera ruchu z praktyką warsztatową, oraz administracyjną i umiejętnością akordowania robót.

2) Inżyniera konstruktora, specjalisty w zakresie budowy wagonów dla kolejek dojazdowych, tranwai miejskich, oraz wagonów dla kolejek przemojskich.

3) Technika do biura technicznego przy fabryce na prowincyi, obeznanego z gorzelnictwem.

4) Chemika kawalera, od 15 listopada r. b. z pensją 50 rbl. miesięcznie, z mieszkaniem, światłem, opałem i usługą.

5) Elektrotechnika-instalatora ze znajomością dokładną języków polskiego i niemieckiego, do Galicyi.

6) Biegłego rysownika-trasera do konstrukcyi żelaznych. Pożądane pewne wykształcenie techniczne i język niemiecki.

7) Sztygara do kopalni węgla w okolicach Irkucka. Pensya 200 rubli miesięcznie. Posada do objęcia zaraz.

2) o kandydatach na posady:

1) Inżyniera-mechanika-metalurga, 4 i pół lat praktyki w hutach żelaznych, posiada język niemiecki.

2) Inżyniera-technologa, pragnącego pracować w większych warsztatach, oddziale hut lub manufaktur krajowych.

Korespondencya Redakcyi.

WP. W. Stachurski Grybów. K. Śniejowski Tarnopol. Prosimy zwrócić się wprost do firmy A. H. Lorie Kraków ul. Gertrudy 14.

WP. K. Lisowski Poznań. Utwory dramatyczne E. Libańskiego może WPan nabyć przez każdą księgarnię. Nie mamy ich na składzie.

Ogłoszenia.

Młoda osoba władająca językiem polskim, rosyjskim, niemieckim, francuskim w słowie i piśmie, angielskim w piśmie, z ukończoną szkołą handlową w Warszawie, oraz z biurową dwuletnią praktyką, poszukuje posady, którą może zaraz objąć. Zgłoszenia w Administracyi Przemysłowca.

Marcin PRUGAR i synPAROWA FABRYKA WYROBÓW
STOLARSKICH I PARKIETÓW

Lwów, Supińskiego I. 5. Telefon Nr. 563

poleca: wszelkie w zakres stolarstwa wchodzące wyroby
po cenach najniższych.Zamówienia tak ze Lwowa jak i prowincyi uskutecznią się w jak
najrychlejszym terminie.

Własne biuro rysunkowe.

Kosztorysy wszelkie i przedmiary bezpłatnie.

56

Pierwsze przedsiębiorstwo wiertnicze72 **Inż. Z. STYBER** 15
i J. ZEITLÉBEN 26
w Starym Zagórzu.

przeprowadza badanie pokładów pod względem tektonicznym i geologicznym, sondowanie terenów pod budowę mostów i gmachów — wiercenia za wodą, naftą i pokładami mineralnymi z dobywaniem rdzenia; dalej wszelkie roboty wchodzące w zakres studniarstwa.

ZAKŁAD ARTY- 14
STYCZNY . . . .**Leona Sippla**

Lwów, — Pasaż Hausmana

26 poleca swoje wyroby: 15

szyby trawione do okien kościołów, klatek schodowych i t. p., szyldy i tablice lane, z metali, lakiernictwo galant. i budowlane, tablice szklane, mosiężne i t. p. 65

— Cenniki, kosztorysy, bezpłatnie. —

Zaproszenie do przedpłaty!

**KURYER
LWOWSKI**pismo politycz.-społeczne
wychodzi codziennie.

Dwa razy w tygodniu bezpłatny arkusz powieści ze swojskiej i obcej literatury.

W ten sposób

Biblioteka powieściowa„Kuryera Lwowskiego“
w formacie książkowym tworzy rocznie**dziesięć tomów.**

Obok bezpłatnej

Biblioteki powieściowej

daje „Kuryer Lwowski“ co niedziela wszystkim swoim Czytelnikom bezpłatny dodatek literacko-naukowy

„TYDZIEŃ“

a nadto

dodatki niedzielne.**Warunki prenumeraty**We Lwowie: miesięcznie (90 ct.)
1 kor. 80 gr.

Na prowincyi: z przesyłką pocztową miesięcznie (1'35 zł.) 2 kor. 70 gr., kwartalnie (+ zł.) 8 kor.

Wielka luneta astronomiczna

na trójnogu — z wszystkimi potrzebnymi dodatkami — (wyborne soczewki) — —

do nabycia prawie za bezcen

(z powodu wyjazdu).

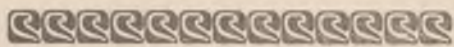
Można oglądać w Redakcyi „PRZEMYSŁOWCA“
Lwów, Akademicka 26.**POSZUKUJĘ
ZASTĘPSTWA
ZA PROWIZYĄ**

Pracuję od lat 8 w zawodzie zbożowym, młynarskim i korzennym.

Wiadomość w Administracyi
„Przemysłowca“.**Spólników**

z łącznym kapitałem do K 100.000 poszukuje przedsiębiorstwo fabryczne dobrze rozwijające się do rozszerzenia fabryki.

— Zgłoszenia pod „FABRYKA“ Kraków poste-restante. —

Artyst. zakład rytowniczy MAKSA GLASERMANA

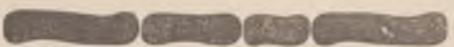
23 Lwów, ul. Sykstuska I. 17

wykonuje gustownie i tanio:

stampilie kauczukowe i metalowe, tablice i napisy z metalu lane i mosiężne grawirowane, numeratory i stemple datowe, marki pieczętkowe, odznaki dla straży, obcegi do plomb i t. p.

14 Kosztorysy bezpłatnie. 65

24 Patenty 14

na wynalazki, ochronę modeli, marek fabr. i t. d. wyjednywa czynne od r. 1882

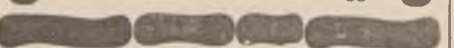
BIURO PATENTOWE

**Włodarkiewicz
& Sieklucki - -**

Warszawa, Włodzimierska 16.

Własne warsztaty mechaniczne. Stały Reprezen. w Petersburgu.

Wynalazki Biuro same nabywa lub pośredniczy w ich eksploatacji. 65

36 Pierwsza 5
Krajowa Fabryka
wyrobów masarskich

A. Finkelsteina

we Lwowie

plac Gołuchowski 1. 2.

poleca swe znane wyroby

wędlin, salami i t. d. 57

Pierwszy krajowy zakład artgraficzny
ELEKTRYCZNE URZĄDZONY

M. HEGEDÜS
LWÓW
ul. Kopernika 8.

WYKONUJE
ARTYSTYCZNIE:
KUSZE DRUKARSKIE
WSZELKIEGO RODZAJU
DLA ILUSTRACJI KSIĄŻEK
DZIENNIKÓW CZASOPISM
ANONSÓW CENNIKÓW I T.

FOTOCYNOGRAFIA
AUTOTYPIA
CHROMOTYPIA
FOTOLITOGRAFIA
SWIATŁODRUK

FABRYKADARI. FOTOGRAFICZNY
SECESSION
LWÓW
ul. Kopernika 8.

POWIEKSZENIA DO NATURALNEJ WIELKOŚCI PO NAJNIŻSZYCH CENACH
KLUSZE PRZECHOWUJĄ SIĘ NAŚLADOWNICTWO ZASTRZEŻONE.

Oleje cylindrowe
i Maszynowe

w najlepszych jakościach

poleca

Fabryka nafty Fibicha i Stawiarskiego

30 KROSNO. 81

W niedzielę i święta
dwa przedstawienia.

„Colosseum“

Hermanów

Największy Teatr Rozmaitości

codziennie przedstawienia
pierwszorzędnych atrakcji.

Początek punktualnie o g. 8. wiecz.

Bilety wcześniej do nabycia w biurze Płohna,
ul. Karola Ludwika 9.

Komplety

PRZEMYSŁOWCA

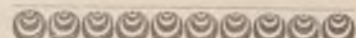
rocznik II-gi

1904/1905

zbroszurowane

do nabycia

w Administracji.

Pracownia rusznikarska

SZADKOWSKI

i **KOPCZYŃSKI**

we LWOWIE, pl. Bernardyński I. 3

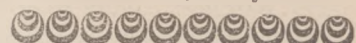
poleca

BROŃ MYŚLIWSKA

własnego wyrobu

dokładnie uregulowaną i wypróbowaną.

Wszelkie reperacje z prowincyi skutecznie się natyclniast.

30 Patenty 47

Patenty

na WYNALAZKI WYJEDNYWA

inż. St. Dzbański

Wiedeń, Lindengasse Nr. 2.

Międzynarodowe biuro
patentowe. 65

— Nu sąsiedzie, pożyczcie mi konia bo mój kobyła oszlepla!

— A co dacie za to?...

— Nu a za co? Moja kobyła będzie ciągnąć sama; a wasz koń będzie jej tylko z grzeczności pokazywać drogę!

Wanny cynkowe - -

od zł. 6.50

Wanienki i nasiady

od zł. 3.50.

— POLECA —

Specjalny Wyrób Wanien

Wojciech Zajac

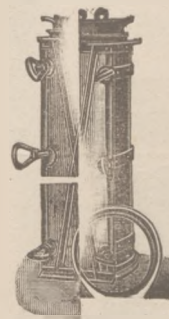
Lwów, Ossolińskich 14.

Upraszamy uprzejmie o powoływanie się przy zamówieniach na ogłoszenia „Przemysłowca“.

Poco kupować za granicą? Czy ma Pan piasek?

Dostanie Pan wszystkie maszyny i formy do wyrobów cementowych jak: prasy, stoły do wyrobu daszków, podkładki prasowane i lane, matryce i szablon, formy do rur, farby, olej, młynki do miśzania farb z cementem, oraz podanie sposobu fabrykacji i t. d. we Fabryce maszyn JANA END-ERA (istniejącej już od lat 20 tu) obecnie w Pfaffstätten obok Wiednia nad Kanalem Nr. 106. Wszystkie podane formy są na składzie, które wraz z maszynowym urządzeniem w ruchu można oglądać w każdym czasie. 49-61

Juliusz Overhoff we Wiedniu

wykonuje

Aparaty do czyszczenia wody, patent Dervaux-Reisert, Filtry do wody — patent Reisert. Urządzenia do chłodzenia wody — patent Overhoff-Collaut.

Wylączne zastępstwo na Galicyę i Bukowinę posiada

J. Szaynok

biuro techniczne i fabryka maszyn w Rzeszowie.

Kupię maszynę do pisania

ze stale widocz. polsk. i niem. piśmem używaną. System, wielkość i cenę podawać proszę na adres: Zmigrodzki, Kraków, Sławkowska 1.

OKRUCHY.

Przyjaźń dodaje, zazdrość odejmuje, nienawiść dzieli, miłość mnoży.

PAROWA FABRYKA

czekolady, cukrów, herbatników deserowych i przetworów owocowych

Dr. Jan Rucker i Sp. komandytowa

LWÓW, UL. KAROLA LUDWIKA L. 3.

Zamówienia na torty, cukry deserowe i t. d. — Wykonuje się bezzwłocznie i jak najstaranniej.

Zlecenia z prowincyi załatwiamy odwrotną pocztą.

39

Karol Hornung

Lwów, Szpitalna 40.

Telefon nr. 353.

Parowa fabryka stolarska

wykonuje roboty budowlane, posadzkowe, urządzenia kościelne i szkolne, tak w mieście jak i na prowincyi po umiarkowanych cenach. 65

14

Pierwsza fabryka krajowa!

Kółków amerykańskich do butów

M. TEITELBAUM — Lwów, Źródłana 9 a.

Wysła w żądanym wyborze na zamówienie w paczkach 5 kilogramów wszędzie na prowincję.

!! Zwraca się uwagę szewców !!

Wyrób pierwszorzędnej jakości, najnowszymi maszynami — zakład rozszerzony.

Najznakomitsze wpród i w tył szyjące
i do haftu artystycznego urządzone
„**ORYGINALNE VICTORIA**”
maszyny do szycia

są najlepsze i wskutek swych wybitnych zalet najtańsze.

Maurycy Frühling

Lwów, Trzeciego Maja 1. 5.

BIŁE: Stanisławów Pasaż — Tłumacz, Rynek.

14

MASARNIA

32

Franciszka Jchniowskiego

we Lwowie ul. Batorego 4. obok Wgo Soleckiego

poleca szynki uznane ogólnie za najlepsze w smaku oraz wszelkie inne wędliny, niezrównanej dobroci również wielki zapas smalcu i słoniny. 85

31

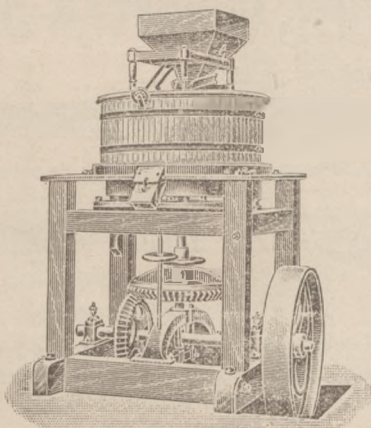
Młyny

poruszane motorami wodnymi, parowymi i ssąco gazowymi

urządza fabryka maszyn

J. SZAYNOK

w Rzeszowie.

Wiele pieniędzy!

można zarobić sprwadzając

Przepisy

do fabrykacji przetworów chemiczno-technicznych, kosmetyków, środków leczniczych itp.

z laboratorium chemiczn.

Dr. chem. DAVIDSOHN

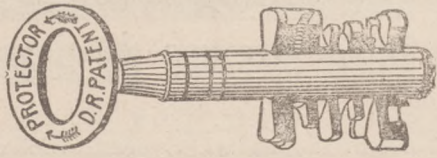
et Dr. med. JUNGSMANN

Berlin Nr. 74. Friedrichstr. 131 D.

Proszę żądać ofert. — Korespondencja polska.

Wiele pieniędzy!

Jedyne zastępstwo i skład na Lwów

Leopold Herrmann
ul. Grodecka l. 14 a.

Cudem techniki

nazywają fachowcy **patentowany zamek Protektor**
w który zaopatruje swe ogniotrwałe i pewne przed włamaniem

Kasy HESKY S. Wertheimer

Fabryka: Wiedeń XVII/3.

Nieźródnanne kasy najnowszej konstrukcji. — Tanie ceny fabryczne.

SPŁATY CZĘŚCIOWE

przyznajemy wszystkim osobom, także z prowincyi, dobrze sytuowanym, bez różnicy stanu lub rangi.

33 Nowo otworzony Magazyn nowości dla dam i dzieci we **LWOWIE**, przy ul. Halickiej l. 19a.

„MAŁY LOUVRE“

„MAŁY LOUVRE“
NOWO OTWORZONY

poleca swój olbrzymi wybór

bluzek, kapeluszy, rękawiczek, hasek, szlajroków, matynek, fartuszków, Konfekcyi dziecięcej dla chłopców

parasoli, parasolek, pończoch i towarów pończoszkowych, woalek i innych towarów modnych, towarów lnianych, bielizny stołowej, bielizny męskiej, damskiej i dziecięcej i w. i.

Zlecenia z prowincyi załatwia się odwrotnie

Zarząd Magazynu „Mały Louvre“

we Lwowie, ul. Halicka l. 19a (róg ul. Sobieskiego).

Illustrowane cenniki wysyła się na prowincję darmo i opłatnie.

Nasz główny skład dywanów, portyer, firanek, chodników, koców, kołder, kap na stoły i na łóżka, cerat, linoleum i artykułów dekoracyjnych znajduje się we **LWOWIE**, przy ulicy Sykstuskiej l. 6. a (Pasaż Hausmana).

Spłaty 26

częściowe!

Dozwolone także osobom z prowincyi za poprzedniem ustnem lub listownem porozumieniem się.

Bezsprzecznie największy wybór!

Renomowana i powszechnie znana firma

Dom towarowy „Au Louvre“

we Lwowie, ul. Sykstuska l. 6 a (Pasaż Hausmana)

poleca swój obfity i bogato zaopatrzony skład wszelkich możliwych gatunków dywanów (także kościelnych i przed ołtarze) dywaników, portyer, firanek, chodników, kap na stoły i łóżka, cerat, linoleum, kołder, koców, der na konie oraz wszystkich innych przedmiotów dekoracyjnych po nader niskich cenach konkurencyjnych,

Na żądanie wysyłamy na prowincję darmo i opłatnie nasze bogato illustrowane cenniki, w których są opisane także towary lniane i bawelniane, bielizna męska i damska, szyfony, płótna, bielizna stołowa i inne ważne artykuły, w zakresie domowego gospodarstwa wchodzące. Zlecenia z prowincyi załatwia się odwrotnie.

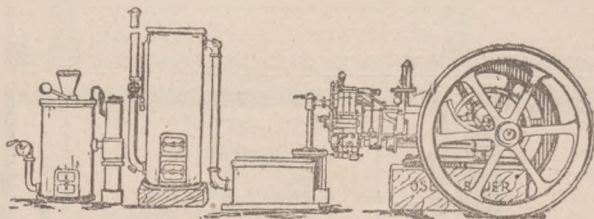
By ująć pomyłkom, prosimy na nasz adres dokładnie zważać.

Z poważaniem Zarząd firmy:

Dom towarowy „Au Louvre“

Lwów, Sykstuska 6 a.

6

Skład motorów wybuchowych

URZĄDZEŃ MŁYNÓW I FABRYK 39

Leon Keller, Lwów, Grodecka 35.

Kosztorysy i plany na żądanie. 90

Golezowska fabryka

Najlepsze polecenia na żądanie do usług

cementu portlandzkiego

Golezów

(stacja kolei, poczta i telegraf na miejscu).

Roczna produkcja 1,200.000 — 1,500.000 etn. metr. portland-cementu.

Zawsze jednostajny — pierwszej jakości — najprzedniejszej miążkości.

7

132

Przewyższa znacznie przepisy normowane przez Stow. austriackich inżynierów i architektów.

58

SPECYALNOŚĆ: cement do wyrobu posadzek i kamienia sztucznego rur i dachówek cementowych.

Podgórze-Bonarka¹⁰ FABRYKA PORTLAND CEMENTU

Bernard Liban i Spka

(pod Krakowem).

14 poleca swój produkt najprzedniejszej jakości.

65

WODOCIĄGI

dla miast, miasteczek, gmachów publicznych

projektuje i wykonuje firma

August Löw i Sp.

LWÓW, ul. Kołłątaja 1. 6.

Adres telegramów: „KALORYA“ — LWÓW.

Ogrzewanie centralne

wszelkich systemów

Łazienki, łazienki, pralnie, suszarnie, wszelkie urządzenia mechaniczne. Poszukiwanie i uchwylenie źródeł, wiercenie studzien, ustawianie pomp. Instalacje domowe z łazienkami i klozetami.

Generalne zastępstwo dla Galicyi i Bukowiny patentów łazienek szafkowych „The Elkay Syndicate“ w Londynie. (w)

12 Krajowy Związek Przemysłowy 15

AGENCYA HANDLOWA WYDZIAŁU KRAJOWEGO

we Lwowie, ulica Chorążczyzny 1. 17.

Przyjmuje zastępstwa fabryk krajowych i utrzymuje agencję handlową. Pośredniczy w eksporcie wszystkich kraj. produktów.

UTRZYMUJE BAZARY KRAJOWE:

we Lwowie, Hotel Georgea, — w Krakowie, Rynek główny 1. 20, w Nowym Sączu, ul. Krakowska 1. 7 — w Przemyśle, ul. Franciszkańska

które polecają

sukna, płótna, dreliuchy, barekany, makaty, kilimy, wyroby koszykarskie, zabawki i wogóle wyroby krajowego przem. tak fabrycznego jak i domowego.

Informuje w kwestyach rodzimego wytwórstwa i handlu. 65

15

1 Architekci

J. SOSNOWSKI & A. ZACHARIEWICZ

krajowe przedsiębiorstwo robót betonowo-żelaznych konstrukcyjne ogniotrwałe, żelazno-betonowe - - - -

(BETONS ARMÉS)

Systemu Hennebicque.

EXPOSITION UNIVERSELE 1900.

GRAND PRIX

Wystawa Jubileuszowa we Lwowie 1902

zaszczytne uznanie.

STOPY, MOSTY, TUNELE, FUNDAMENTA, KANALIZACYE, ZBIORNIKI, FABRYKI, MŁYNY, PILOTY BETONOWE i t. p.

Wstępne projekta i przedmiary bezpłatnie.

Lwów, ul. Na Błonie 3.

FILIA

Kraków, ul. Szpitalna 17.

Telefon 470. 65

JÓZEF GORECKI

Fabryka siatek, mebli, konstrukcyi żelaznych i wyrobów ornam. kutych

W KRAKOWIE,

ul. św. Wawrzyńca 1. 26. — Telefon Nr. 277.

Magazyn: ul. Starowiślna 1. 44 (parter).

wykonuje wszelkie roboty ornamentalne, kute, konstrukcyjne budowlane i plecionki z drutu, drutowe kraty do ogrodzenia ogrodów, lasów, podworców, zwierzyńców itp. siatki do przesypania piasku i ochronne do okien, łózka żelazne zwykłe i angielskie z materacami sprężynowymi oraz wkłady sprężynowe do łóżek drewnianych. — Drut kołczasty i »Wzdętochrony« do ratowania koniczyną wzdętego bydła. — Ceny przystępne kosztorysowe. — Termin ściśle zachowany. — Cenniki na żądanie darmo i opl.

Adres telegramów:

JÓZEF GORECKI - KRAKÓW.

ODZNACZENIA
KRAKÓW - LWÓW - PARYŻ - WIEN.

Upraszamy uprzejmie o powoływanie się przy zamówieniach na ogłoszenia „Przemysłowca”.

16 WODOCIĄGI

dla miast, gmin, folwarków, fabryk, ogrodów, gmachów publicznych, domów prywatnych i t. d.

Poszukiwanie i uchwycenie źródeł. Wiercenie studzien. Ustawianie pomp. Instalacje domowe z klozetami, łazienkami itd.

projektują i wykonują:

Inż. Leonard Nitsch i Ska, Kraków, ul. Kolejowa l. 18.

Najlepsze referencye z dotychczas wykonanych robót. — Kosztorysy bezpłatnie.

65

Centralne

14

0grzewanie

wszelkich systemów

I WENTYLACYE

Łaznie, Mechaniczne pralnie, suszarnie i t. d.

17 Dryginalne

SINGERA

Patrz na
markę fabryczną.

Maszyny -
- - do szycia

Singer Comp. Tow. akc. Maszyny do szycia

Lwów, ul. Sykstuska 6.

E. HAUSMANN

Lwów, Pasaż Hausmana 6.

20

Telefon 303.

23

Pierwsze krajowe zakłady dla wszelkich urządzeń elektrycznych. Największe składy wszelkich materiałów instalacyjnych, aparatów i t. d.

Światło — Przenoszenia siły — Telefony — Gromochrony — Sygnały — Instrumenty — Akumulatory — Baterye — Łatarki — Świeczniki.

74

KOSZTORYSY GRATIS I FRANKO.

BRACIA

RZĘDOWSCY

8 BIURO ELEKTROTECHNICZNE 20

Lwów ul. Sykstuska 16. i ul. Balonowa 12.

Krajowy zakład dla budowy wszelkich urządzeń elektrycznych. Własne warsztaty.

NAJWIĘKSZE SKŁADY WSZELKICH ARTYKUŁÓW ELEKTROTECHNICZNYCH.

Polecają żarówki tantalowe zużywające 50% mniej prądu.

Kosztorysy bezpłatnie.

21

Laboratorium handlowe

25

Inż. MARYANA WIELEŻYNSKIEGO, zaprz. rzeczoznawcy sąd. w Borystawiu.

Wykonuje: Analizy i badania wszelkich produktów z dziedziny przemysłu naftowego i woskowego, w szczególności ropy i olejów smarowych. — Analizy gazów kominowych i kopalnianych i t. d. — Analizy gleby, gliny i minerałów. — Analizy moczu, sputum i t. d. pod kontrolą dr. med. Klarfelda w Drohobyczu.

Udziela informacyi i porady technicznej z zakresu przemysłu naftowego. —

Zajmuje się nauką reklamą produktów krajowych.

37

Wodociągi,

wiercenia studzien, ustawianie pomp, pralnie, łaźnie, susznie itd. - - -

19 urządzają

Chylewski, Kruby i Sp.
Lwów, Kopernika 15 a. — Telefon 534.

Ogrzewania centralne

0świetlenia

14

MOTORY

i wszelkie urządzenia mechaniczne.

REPREZENTACYA

Kraków, ulica Szewska l. 23.

Adres telegr. Chylewski, Lwów. — Kosztorysy bezpłatnie. 65

Posiadacze losów

mogą u nas dostać za nie pełny kurs dzienny i na życzenie te same losy (t. j. te same umiera) grając na nie bez przerwy, nabyć na dogodnie spłaty miesięczne. Losy, gdziekolwiek zastawione, wykupujemy i przeprowadzamy powyższą transakcyę.

Polecamy uprzejmie naszą firmę dla wszelkich otrotów bankowych Kupni i sprzedaż obligacyi, losów i monet. — Agentów żadnych nie wysyłamy. — Kalendarzyk bankowy bezpłatnie.

SCHÜTZ i CHAJES

DOM BANKOWY

we Lwowie, plac Maryacki 7.